

Technická univerzita v Liberci

Hospodářská fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Rok odevzdání: 2008

Jméno a příjmení: Kateřina Ferdinandová

Technická univerzita v Liberci
Hospodářská fakulta

Studijní program: 6208 – Ekonomika a management

Studijní obor: Podniková ekonomika

Celkové daňové zatížení fyzických osob v České republice

Total Tax Burden of Natural Persons in the Czech Republic

DP – PE – KFÚ - 2008 14

KATEŘINA FERDINANDOVÁ

Vedoucí práce: Ing. Olga Malíková, Ph.D., katedra financí a účetnictví

Konzultant: Ing. Michaela Frömmelová, Bohemia Crystalex Trading, a.s.

Počet stran 81

Počet příloh 9

Datum odevzdání 28. dubna 2008

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřeby TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem zpracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

Datum: 28. dubna 2008

Podpis:

Poděkování

Na tomto místě bych velmi ráda poděkovala paní Ing. Olze Malíkové, Ph.D., vedoucí mé diplomové práce, za zájem, odborné připomínky a čas, který věnovala mé práci.

Dále bych ráda poděkovala Ing. Michaele Frömmelové za odborné konzultace při zpracování daného tématu.

Resumé

Diplomová práce se zabývá celkovým daňovým zatížením osob v České republice, tj. daněmi z příjmů fyzických osob, plateb na sociální a zdravotní pojištění. Je zde pojednáváno jak o zaměstnancích, tj. příjmech ze závislé činnosti, tak o osobách samostatně výdělečně činných, tj. o příjmech z podnikání.

Cílem první části práce je přiblížit daňovou teorii a politiku a historický vývoj celkového daňového zatížení jak v ČR, tak v zemích Evropské unie. V další části je provedena deskripce výpočtu zdaněných příjmů pro obě skupiny fyzických osob a povinností ze zákona plynoucí zaměstnanci, zaměstnavateli i osobě samostatně výdělečně činné. Dále je uvedeno několik komparativních výpočtových analýz daní a pojistného se zaměřením na posouzení výhodnosti či nevýhodnosti daňové reformy platné od roku 2008, vč. změn platných od roku 2009. V závěru diplomové práce jsou zhodnoceny dosažené výsledky vyplývající ze syntézy nasbíraných dat a informací.

Resumé

The diploma thesis deals with the total tax burden, i. e. the income tax and the social and health insurance of natural persons in the Czech Republic. Both employees, who represent incomes from dependent activity, and individual proprietors, representing incomes from entrepreneurship, are of concern.

The objective of the first part of the thesis is to give the idea of the tax theory and politics as well as the historical development of the total tax burden of natural persons in the Czech Republic and the European Union countries alike. In the next part several comparative analyses of tax and insurance calculations with the focus on the appraisal of the expedience and inexpedience of the tax reform effective from 2008 including valid changes starting in 2009 are covered. The diploma thesis is concluded by the assessments of the records arising from the synthesis of the information retrieval.

Klíčová slova

daně z příjmů fyzických osob, osoba samostatně výdělečně činná, složená daňová kvóta, sociální zabezpečení, vyměřovací základ, zaměstnanec, zaměstnavatel, zdravotní pojištění

Keywords

income tax of natural persons, individual proprietor, overall tax ratio, social insurance, base of assessment, employee, employer, health insurance

Obsah

1	Úvod	13
2	Historické mezníky v oblasti sociálního pojištění, zdravotního pojištění a zdaňování příjmů fyzických osob.....	15
2.1	Sociální pojištění	15
2.2	Zdravotní pojištění	17
2.3	Daň z příjmů	19
2.4	Vývoj daní a srovnání výše daní se zeměmi Evropské unie	23
3	Rozbor sociálního pojištění fyzických osob	30
3.1	Sociální pojištění – zaměstnanci	31
3.1.1	Vyměřovací základ	31
3.1.2	Sazby pojistného.....	33
3.1.3	Další povinnosti zaměstnavatele.....	34
3.2	Sociální pojištění - OSVČ.....	34
3.2.1	Vyměřovací základ a sazba pojistného.....	34
3.2.2	Zálohy na pojistné.....	36
3.2.3	Nemocenské pojištění OSVČ.....	39
3.3	Sociální pojištění – dobrovolní plátcí.....	39
4	Rozbor zdravotního pojištění fyzických osob	40
4.1	Zdravotní pojištění – zaměstnanci.....	40
4.1.1	Vyměřovací základ a sazby pojistného.....	40
4.1.2	Povinnosti zaměstnavatele v oblasti zdravotního pojištění.....	42
4.2	Zdravotní pojištění – OSVČ.....	42
4.2.1	Vyměřovací základ a sazba pojistného.....	42
4.2.2	Zálohy na pojistné.....	44
4.3	Zdravotní pojištění - stát.....	45

5	Rozbor daně z příjmů fyzických osob.....	46
5.1	Daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti.....	48
5.1.1	Slevy na dani a daňové zvýhodnění.....	50
5.1.2	Odčitatelné položky od základu daně.....	51
5.1.3	Způsob výpočtu čisté mzdy s platností od r. 2008.....	52
5.2	Daň z příjmů fyzických osob – OSVČ.....	53
6	Analýza dopadů daňové reformy u příjmů ze závislé činnosti.....	55
6.1	Ilustrativní příklady výpočtu měsíční zálohy na daň z příjmů.....	55
6.2	Ilustrativní příklady výpočtu roční daně z příjmů.....	59
6.3	Analýza dopadů daňové reformy u příjmů ze závislé činnosti	63
6.4	Maximální vyměřovací základ na sociální a zdravotní pojištění.....	64
6.4.1	Výpočet čisté mzdy při dosažení maximálního vyměřovacího základu.....	64
6.4.2	Kalkulace nákladů zaměstnavatele při dosažení maximálního vyměřovacího základu.....	66
7	Analýza dopadů daňové reformy u příjmů osob samostatně výdělečně činných.....	68
7.1	Ilustrativní příklady výpočtu daně z příjmů.....	68
7.2	Kalkulace nákladů firmy na zaměstnance a na externího pracovníka.....	70
8	Závěr.....	73
	Seznam literatury.....	75
	Seznam tabulek.....	78
	Seznam obrázků.....	80
	Seznam příloh.....	81

Seznam použitých zkratk a symbolů

apod.	a podobně
cit.	citace
č.	číslo
ČID	částečný invalidní důchod
ČR	Česká republika
daň.	daňový
DPH	daň z přidané hodnoty
ELDZ	evidenční list důchodového pojištění
EU	Evropská unie
HDP	hrubý domácí produkt
Kč	koruna česká
mld.	miliarda
max.	maximálně
např.	například
odst.	odstavec
OSSZ	okresní správa sociálního zabezpečení
OSVČ	osoba samostatně výdělečně činná
§	paragraf
PID	plný invalidní důchod
písm.	písmeno
příp.	případně
%	procento
r.	rok
resp.	respektive
Sb.	sbírka
SP	sociální pojištění
tab.	tabulka
tj.	tj.
TUL	Technická univerzita Liberec
tzn.	to znamená

tzv.	takzvaný
ust.	ustanovení
vč.	včetně
viz	lze vidět
vyd.	vydání
ZP	zdravotní pojištění
ZTP	občan se zvlášť těžkým postižením
ZTP/P	občan se zvlášť těžkým postižením s nutností využití průvodce

1 Úvod

Daně zasahují do našeho každodenního života, jsou jeho nedílnou součástí. Jejich výše má zároveň vliv na podnikání v zemi.

Každý zaměstnanec a osoba samostatně výdělečně činná je povinna v České republice nově od roku 2008 odvést na daních z příjmů jednotnou daň ve výši 15 %. U zaměstnance se při výpočtu daně vychází ze superhrubé mzdy, tzn. součtu hrubé mzdy zaměstnance a částky placené zaměstnavatelem do systému sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění (obecně činí tato částka 35 % hrubého příjmu zaměstnance); u osoby samostatně výdělečně činné z rozdílu mezi příjmy a výdaji. Zaměstnanec na zdravotním pojištění odvede prostřednictvím zaměstnavatele z vyměřovacího základu 4,5 %, zaměstnavatel za zaměstnance odvede dalších 9 %; na sociálním pojištění pak zaměstnanec odvede prostřednictvím zaměstnavatele 8 % a zaměstnavatel za zaměstnance odvede dalších 26 %. Osoba samostatně výdělečně činná zaplatí na zdravotním pojištění 13,5 % z vyměřovacího základu a na sociálním pojištění 29,6 %.

Takto lze ve stručnosti shrnout daně a pojištění v České republice do jednoho odstavce. Při podrobnější analýze se však velmi rychle zjistí, že tato problematika je velmi složitá z důvodů existence spousty výjimek v zákonech a častých změn způsobených např. vstupem ČR do EU, ale rovněž z důvodu, občas nutného, příliš rychlého schvalování nových zákonů. Historické mezníky v oblasti sociálního pojištění, zdravotního pojištění a zdaňování příjmů fyzických osob jsou v práci podrobněji popsány.

V roce 2008 nabyt účinnosti zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, kterým došlo k mnoha změnám v předpisech týkajících se daní, sociálního i zdravotního pojištění. Cílem této práce je analyzovat kladné i záporné dopady této daňové reformy na osoby v České republice.

V práci byla provedena deskripce a analytická komparace výpočtu daně z příjmů, sociálního a zdravotního pojištění a to jak pro zaměstnance, tak pro osoby samostatně výdělečně činné. V práci jsou komplexně shrnuty všechny tři oblasti patřící do celkového

daňového zatížení pro obě skupiny fyzických osob. K dosažení cíle práce budou použity následující postupy a metody: teoretické rešerše; studium odborné literatury; sběr, klasifikace a analýzy sekundárních dat přístupných z periodik, ministerstva financí, oficiálních informací zveřejňovaných na webových stránkách; analytická komparace a syntéza dílčích poznatků; vyhodnocení a interpretace výsledků vyplývajících z výpočtových analýz a komparací příjmů fyzických osob před a po účinnosti daňové reformy.

Tato práce by mohla být využita těmi, kteří potřebují získat rychle a jednoduše informace o tom, jak postupovat při výpočtu čistého příjmu zaměstnance či podnikatele po odečtení daní z příjmů fyzických osob, sociálního a zdravotního pojištění a jaké plynou zákonné povinnosti pro zaměstnavatele i osoby samostatně výdělečně činné.

2 Historické mezníky v oblasti sociálního pojištění, zdravotního pojištění a zdaňování příjmů fyzických osob

2.1 Sociální pojištění

„Povinné veřejnoprávní sociální pojištění pro rakouskou část Rakouska-Uherska, tj. i pro české země, bylo zavedeno již v letech 1888 - 1889. Významným mezníkem ve vývoji sociálního zákonodárství v bývalém Československu bylo přijetí zákona o národním pojištění v roce 1948. Zákon byl na svou dobu velmi moderní, pokrokový, vycházel z Beveridgeova modelu publikovaného v roce 1942. Po roce 1948 docházelo postupně ke značným deformacím záměrů uplatněných v zákoně o národním pojištění. Nové předpisy byly silně ovlivněny sovětským vzorem. Šlo v podstatě o převzetí péče o občany státem jako výraz redistributivního pojetí socialismu, tedy o přechod od systému sociálního pojištění k systému sociálního zabezpečení. Po roce 1989 byla nastartována další etapa reformy systému, která probíhala v návaznosti na reformu celého sociálního systému. V první řadě byly zrušeny preference (osobní důchody a kategorie) a odstraněna diskriminace osob samostatně výdělečně činných.“¹

V roce 1993 bylo v návaznosti na daňovou reformu zavedeno pojistné jako zvláštní platba mimo daňový systém.

¹ *Reforma důchodového systému u nás* [online] ©2007, poslední revize 15. listopadu 2007 [cit. 2007-11-30]. Dostupné z: <http://www.reformaduchodu.cz/page_1_2.html>.

V tabulce 1 je uveden vývoj sazeb sociálního pojištění u zaměstnanců a zaměstnavatelů od roku 1993 do roku 2008:

Tab. 1 Vývoj sazeb sociálního pojištění u zaměstnanců a zaměstnavatelů

Období	Sazba pojistného							
	zaměstnanec				zaměstnavatel			
	na důchodové zabezpečení	na státní politiku zaměstnanosti	na nemocenské pojištění	celkem	na důchodové zabezpečení	na státní politiku zaměstnanosti	na nemocenské pojištění	celkem
1993 - 1995 [3]	6,8 %	1,0 %	1,2 %	9,0 %	20,4 %	3,0 %	3,6 %	27,0 %
1996 - 2003 [2]	6,5 %	0,4 %	1,1 %	8,0 %	19,5 %	3,2 %	3,3 %	26,0 %
2004 - 2008 [19]	6,5 %	0,4 %	1,1 %	8,0 %	21,5 %	1,2 %	3,3 %	26,0 %

Zdroj: vlastní zpracování v souladu se zákonem o pojistném na sociální zabezpečení č. 589/1992 Sb. (ve znění platném pro roky 1993 až 2008).

Z vývoje sazeb sociálního pojištění u zaměstnanců a zaměstnavatelů je patrná snaha o snižování plateb sociálního pojištění jak u zaměstnanců, tak u zaměstnavatelů. V letech 1993 až 1995 činily platby na sociální pojištění u zaměstnanců 9 %, u zaměstnavatelů 27 %. V roce 1996 se snížily tyto platby u obou skupin o 1 %, souhrnně tedy o 2 %. V roce 2004 nedošlo k absolutní změně výše plateb sociálního pojištění, ale pouze k přesunu 2 % výše plateb zaměstnavatele z příspěvku na státní politiku zaměstnanosti na příspěvek na důchodové zabezpečení.

Vyměřovací základem pro výpočet sociálního pojištění u zaměstnance je úhrn jeho hrubých příjmů za kalendářní měsíc. Od roku 2008 je pro zaměstnance zaveden maximální vyměřovací základ pro placení pojistného a jedná se o částku ve výši 48násobku průměrné mzdy (tj. Kč 1 034 880,-). Rozhodným obdobím, z něhož se zjišťuje maximální vyměřovací základ zaměstnance, je kalendářní rok.

Vývoj sazeb a vyměřovacích základů pro sociální pojištění osob samostatně výdělečně činných (dále jen „OSVČ“) lze sledovat v tabulce 2:

Tab. 2 Vývoj sazeb a vyměřovacích základů pro sociální pojištění OSVČ

Období	Vyměřovací základ (% z rozdílu mezi příjmy a výdaji)	Sazba pojistného			Dobrovolné nemocenské pojištění
		na důchodové zabezpečení	na státní politiku zaměstnanosti	celkem	
1993 - 1995 [3]	45 %	27,2 %	4,0 %	31,2 %	4,8 %
1996 - 2003 [2]	35 %	26,0 %	3,6 %	29,6 %	4,4 %
2004 - 2005 [19]	45 %	28,0 %	1,6 %	29,6 %	4,4 %
2006 - 2008 [19]	50 %	28,0 %	1,6 %	29,6 %	4,4 %

Zdroj: vlastní zpracování v souladu se zákonem o pojistném na sociální zabezpečení č. 589/1992 Sb. (ve znění platném pro roky 1993 až 2008).

Nejvyšší zatížení v oblasti plateb sociálního pojištění pro OSVČ bylo v letech 1993 až 1995, kdy vyměřovací základ byl 45 % a sazba pojistného 31,2 %. V následujících letech se postupně měnil vyměřovací základ a snižovala se sazba pojistného. V roce 2006 došlo ke zvýšení vyměřovacího základu na 50 %, ale sazba pojistného byla zachována ve výši 29,6 % a je platná od roku 1996 dosud.

Sazba dobrovolného nemocenského pojištění se rovněž snížila oproti rokům 1993 – 1995 z 4,8 % na 4,4 % v letech následujících.

2.2 Zdravotní pojištění

V roce 1992 došlo k zavedení systému všeobecného zdravotního pojištění, kdy působil na území ČR neustále se zvyšující počet zdravotních pojišťoven, který dosáhl v roce 1995 počtu 27 subjektů provádějících veřejné zdravotní pojištění. Redukce počtu pojišťoven jejich likvidací nebo sloučením bez likvidace představovala snížení jejich počtu, takže od 1. ledna 2000 hospodaří v systému pouze 9 zdravotních pojišťoven, tj. Všeobecná zdravotní pojišťovna a 8 zaměstnaneckých zdravotních pojišťoven:

- Česká národní zdravotní pojišťovna,
- Hutnická zaměstnanecká pojišťovna,
- Oborová zdravotní pojišťovna bank, pojišťoven a stavebnictví,
- Revírní bratrská pokladna,
- Vojenská zdravotní pojišťovna,
- Zaměstnanecká pojišťovna ŠKODA,
- Zdravotní pojišťovna METAL-ALIANCE,
- Zdravotní pojišťovna ministerstva vnitra ČR.

Zaměstnavatelé odvádějí pojistné za své zaměstnance ve výši 13,5 % z vyměřovacího základu, kterým je úhrn příjmů jim zúčtovaných zaměstnavatelem v souvislosti s výkonem povolání, z toho hradí zaměstnanec 4,5 % a jeho zaměstnavatel 9 %.

U osob samostatně výdělečně činných činí pojistné 13,5 % z vyměřovacího základu, kterým je 50 % z příjmů ze samostatné výdělečné činnosti po odečtení vynaložených výdajů, nejméně však ve výši minimálního měsíčního pojistného.

Minimální vyměřovací základy a výši pojistného na zdravotní pojištění pro osoby bez zdanitelných příjmů od roku 1993 dosud jsou uvedeny v tabulce 3:

Tab. 3 Vývoj minimálních měsíčních vyměřovacích základů a výši pojistného na zdravotní pojištění pro osoby bez zdanitelných příjmů a OSVČ v letech 1993 - 2008

Platnost od:	Vyměřovací základ (v Kč)	Pojistné (v Kč)
1.1.1993	2 200,00	297
1.1.1996	2 500,00	338
1.1.1998	2 650,00	358
1.1.1999	3 250,00	439
1.7.1999	3 600,00	486
1.1.2000	4 000,00	540
1.7.2000	4 500,00	608
1.1.2001	5 000,00	675
1.1.2002	5 700,00	770
1.1.2003	6 200,00	837
1.1.2004	6 700,00	905
1.1.2005	8 460,00	970
1.1.2006	9 017,50	970
1.4.2006	9 417,00	1 272
1.1.2007	10 069,50	1 360
1.1.2008	10 780,00	1 456

Zdroj: VODIČKOVÁ, Vlasta. *Zaměstnanecká pojišťovna ŠKODA – osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ)* [online] ©2007, poslední revize 6. prosince 2007 [cit. 2007-12-20]. Dostupné z: http://www.zpskoda.cz/cs/platci/platba_pojistneho_detail.asp?id_clanek=441.

Z tabulky 3 je patrné, že minimální vyměřovací základy jsou každoročně zvyšovány, v roce 2008 je toto zvýšení ve výši Kč 710,50. Minimální vyměřovací základy jsou určovány ve výši 50 % průměrné mzdy.

2.3 Daň z příjmů fyzických osob

Historický vývoj ekonomických škol a jejich pohled na úlohu zdanění dal základy dnešnímu teoretickému a politickému pojetí daní. Nejznámějšími a dodnes platnými principy jsou daňové kánony Adama Smithe (1723 – 1790), které vyjadřují zásadu spravedlnosti, určitosti, pohodlnosti placení a úspornosti (efektivita). Tuto teorii popsal roku 1776 ve dvoudílném “Pojednání o podstatě a původu bohatství národů”. Dalším

významným anglickým politickým ekonomem byl David Ricardo (1772 - 1823), který se ztotožňoval se Smithovými ekonomickými teoriemi.

Osobní důchodová daň, v ČR nazývána v současnosti daní z příjmů fyzických osob, byla poprvé zavedena roku 1799 ve Velké Británii k financování válek proti Napoleonovi. Nejprve byl předmětem daně pouze zisk, v roce 1803 byl předmět daně rozšířen na všechny příjmy.

Nový pohled na daňovou problematiku přinesl Angličan John Start Mill (1806 - 1873). Zatímco Smith a Ricardo zastávali směnnou teorii daní, podle níž jsou daně protihodnotou za služby, poskytované jedincům státem, Mill se stává prvním zastáncem principu platební schopnosti (berní způsobilosti). Podle této teze mají všichni občané daní utrpět stejnou újmu, i když nemají stejné příjmy. Mill byl proto zastáncem proporcionálního zdanění, neboť progresivní zdanění pokládal za nespravedlivé.

Ke konci 19. století se dostává do popředí neoklasicismus a dochází k tzv. marginalistické revoluci, což můžeme považovat za počátek současné ekonomie. Tato škola vychází striktně z principu prospěchu.

V 19. století a v prvních desetiletích 20. století byla zavedena osobní důchodová daň i v ostatních zemích než byla Velká Británie.

Koncem 20-tých let dochází k hospodářské krizi, která velmi otřásla neoklasickou ekonomii. V této době přichází britský ekonom John Maynard Keynes (1883 - 1946) ve své knize „Obecná teorie zaměstnanosti, úroků a peněz“ s novou rozpočtovou teorií. Podle této teorie je možno ovlivňováním poptávkové strany ekonomiky úspěšně čelit stagnaci a nezaměstnanosti. Pružným přizpůsobováním daní hospodářskému cyklu se jeho výkyvy zmírňují, čímž je dle této teorie zajišťován příznivý hospodářský růst. Keynes přikládá daním rozhodující význam v rámci rozpočtových opatření, pomocí nichž lze zvýšit efektivní poptávku a zároveň stimulovat investiční činnost. Keynesiánská teorie připouští deficitní státní rozpočet, ale požaduje jeho vyrovnanost v rámci jednoho hospodářského cyklu. Keynesiánská hospodářská politika vítězila až do 70-tých let,

kdy se ukázalo, že pokud je uplatňovaná dlouhodobě, vede k inflaci a zároveň se zastavuje i hospodářský růst, tj. dochází k stagflaci. [1]

Výchozí situace České republiky jako součástí někdejšího Československa byla na konci 80. let minulého století zásadním způsobem poznamenána centrálně řízenou ekonomikou se zcela dominantním státním vlastnictvím. Tyto okolnosti měly vliv i na tehdejší soustavu odvodů, daní a poplatků. Neplatilo ani současné rozdělení daní na přímé (daně z příjmů fyzických osob, daně z příjmů právnických osob, daň z nemovitostí, daň silniční, daň dědická, daň darovací a daň z převodu nemovitostí) a nepřímé (daň z přidané hodnoty, daň spotřební). Daně byly rozděleny na dvě skupiny: placenou organizacemi a placenou obyvatelstvem.

V přechodném období let 1990 až 1992 byly předchozí daňové předpisy novelizovány, aby umožnily rozvoj podnikání. Proto byl novelizován zákon o důchodové dani, který upravoval daň důchodovou a daň z objemu mezd. Podnikající fyzické osoby podléhaly dani z příjmů obyvatelstva.

Zjednodušeno bylo i zdanění příjmů fyzických osob. Sazební stupnice v rozmezí 15 % až 47 % pokrývala 6 příjmových pásem. Sociální rozměr daně z příjmů fyzických osob byl promítnut především do systému položek odčitatelných od základu daně. Z administrativních důvodů bylo uzákoněno, že úroky z úsporných vkladů a dividend byly zdaňovány formou srážkové daně a bylo zachováno nezdaňování některých příjmů jako starobních důchodů a nemocenských dávek.

V relativně krátké době byla k 1. lednu 1993 uskutečněna globální reforma daňového systému jako celku. U daně z příjmů fyzických osob se postupně snižovala maximální sazba daně ze 47 % na 32 % platných do roku 2007. Počet sazebních pásem byl snížen ze 6 na 4. [7]

V souvislosti s neustálým růstem cenové hladiny byly pravidelně valorizovány pevné položky odčitatelné od základu daně, jak zobrazuje tabulka 4:

Tab. 4 Vývoj výše odčitatelných položek v letech 1997 - 2005 (v Kč za rok)

Období	Nezdanitelné minimum	Vyživované dítě	Vyživovaná manželka	Částečně invalidní důchodce	Invalidní důchodce	ZTP-P	Student
1997	28 800	14 400	16 800	6 000	12 000	42 000	9 600
1998	32 040	18 000	18 240	6 000	12 000	42 000	9 600
1999 - 2000	34 920	21 600	19 884	6 540	13 080	45 780	10 464
2001 - 2003	38 040	23 520	21 720	7 140	14 280	50 040	11 400
2004	38 040	25 560	21 720	7 140	14 280	50 040	11 400
2005	38 040	daň.zvýhodnění	21 720	7 140	14 280	50 040	11 400

Zdroj: ASPEKTHM s.r.o. [online] ©1999-2003, poslední revize 30. prosince 2003 [cit. 2007-12-20].
 Dostupné z: <<http://www.aspekthm.cz/udinfo/nezdanit.html>>,
 MAŠEK, Tomáš. *Legislativní změny platné od 1.1.2004* [online] ©2004, poslední revize
 2. ledna 2004 [cit. 2007-12-20]. Dostupné z: <<http://www.ucto2000.cz/LEGISLAT/leg2004.htm>>.

Odčitatelné položky se postupně od roku 1997 do roku 2001 zvyšovaly, od roku 2001 zůstávaly vyjma odčitatelné položky na dítě na stejné úrovni.

Odčitatelná položka na dítě byla od 1. ledna 2005 nahrazena odpočtem z daní (daňovým zvýhodněním) ve výši Kč 6 000,- na dítě ročně, maximálně na 5 dětí, tedy celkem Kč 30 000,-. Jde-li o dítě, které je držitelem průkazu ZTP/P, zvyšovala se tato částka na dvojnásobek.

Od roku 2006 byly odčitatelné položky, resp. nezdanitelné částky plně nahrazeny slevami na dani, které se odečítají od celkově vypočtené daně.

Od roku 2008 bylo progresivní zdanění v rozmezí 15 % až 32 % ze základu daně nahrazeno daní ve výši 15 % z tzv. superhrubé mzdy. Toto byl důvod k výraznému navýšení slev na dani, které je znázorněno v tabulce 5:

Tab. 5 Přehled výše slev na dani v letech 2006 – 2008 (v Kč za rok) [9]

Období	Slevy na dani								
	poplatník	dítě	dítě ZTP/P	vyživovaná manželka/manžel	partner ZTP/P	ČID	PID	ZTP/P	Student
2006 - 2007	7 200	6 000	12 000	4 200	8 400	1 500	3 000	9 600	2 400
2008	24 840	10 680	12 000	24 840	49 680	2 520	5 040	16 140	4 020

Zdroj: vlastní zpracování v souladu se zákonem č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů (ve znění platném pro roky 2006 až 2008).

V roce 2008 dochází k razantnímu navýšení slevy na dani na poplatníka z původních Kč 7 200,- na Kč 24 840,-, slevy na vyživovanou manželku/manžela z Kč 4 200,- na Kč 24 840,-, slevy na partnera s ZTP/P z Kč 8 400,- na Kč 49 680,- a poplatníka ZTP/P z Kč 9 600,- na Kč 16 140,-. Ostatní slevy byly zvýšeny jen málo či vůbec.

2.4 Vývoj daní a jejich srovnání se zeměmi Evropské unie

Daňová kvóta je jedním ze základních mezinárodních ukazatelů umožňujících mezinárodní srovnání daňového zatížení. Jedná se o makroekonomický ukazatel, představující podíl daní na hrubém domácím produktu² (dále jen „HDP“). Složená daňová kvóta se skládá ze skutečných příjmů včetně pojistného na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti i příjmů z povinného pojistného na zdravotní pojištění.

² dle Wikipedia, otevřené encyklopedie je „hrubý domácí produkt (HDP, v mezinárodních pramenech GDP od Gross domestic product) celková peněžní hodnota statků a služeb vytvořená za dané období na určitém území. Tento ukazatel se používá v makroekonomii pro určování výkonnosti ekonomiky států. Časovým obdobím bývá obvykle rok. V mezinárodních srovnáních se také používá HDP na obyvatele (HDP na hlavu).“ Wikipedia, otevřená encyklopedie [online] ©2008, poslední revize 26. února 2008 [cit. 2008-02-26]. Dostupné z: <<http://cs.wikipedia.org/wiki>>.

Mezistátní porovnání jednotlivých konkrétních daní totiž nemá příliš velkou vypovídací schopnost s ohledem na rozdílnou konstrukci daní v jednotlivých zemích. Výše daňové sazby je pouze jednou z proměnných. Velkou váhu mají taktéž rozdílně konstruované daňové základy, z nichž je daň počítána, i systémy výjimek a odpočitatelných položek, které jsou v každé zemi rozdílné. Výše daňových sazeb je tedy důležitou informací pro potenciálního investora, který uvažuje o svých podnikatelských záměrech, ale není použitelná při srovnání daňových systémů. Daňová kvóta toto odbourává, jelikož udává celkové daňové zatížení.³

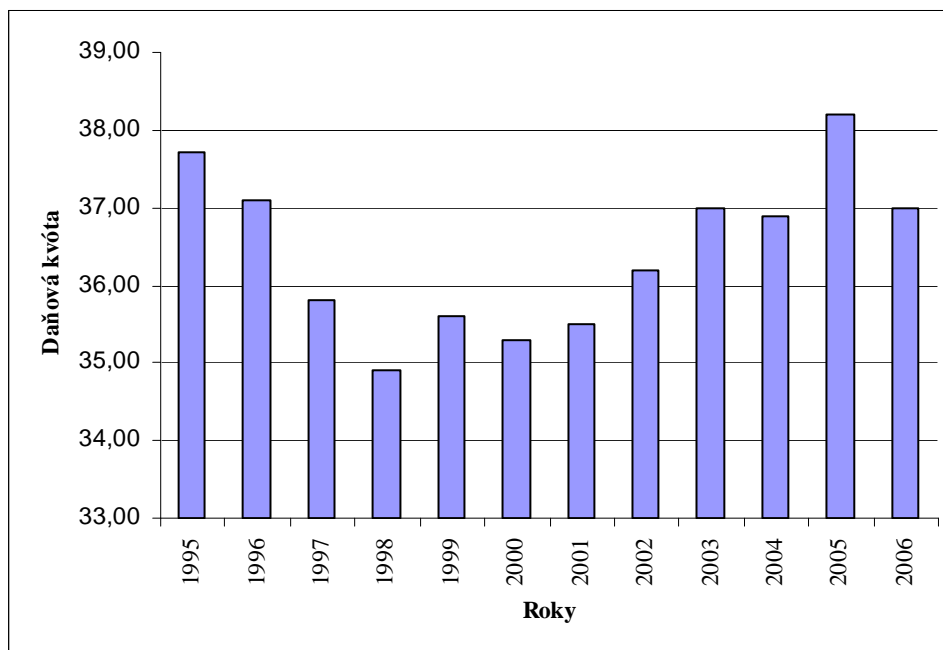
Vývoj daňové kvóty v letech 1995 až 2006 je uveden v tabulce 6 a pro lepší přehlednost a snadnější porovnání jednotlivých let i graficky na obr. 1:

Tab. 6 Daňová kvóta v České republice v letech 1995 – 2006

Rok	Daňová kvóta
1995	37,70
1996	37,10
1997	35,80
1998	34,90
1999	35,60
2000	35,30
2001	35,50
2002	36,20
2003	37,00
2004	36,90
2005	38,20
2006	37,00

Zdroj: Makroekonomická predikce České republiky. Ministerstvo financí, 2007.

³ Daňová kvóta [online] ©1996-2008, poslední revize 1. května 2004 [cit. 2007-11-30]. Dostupné z: <http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=74&typ=r&levelid=DA_062.HTM>.

Obr. 1 Vývoj daňové kvóty v České republice v letech 1995 – 2006 (v %)

Zdroj: Makroekonomická predikce České republiky. Ministerstvo financí, 2007.

Dle použitých dat bylo zjištěno, že složená daňová kvóta se v letech 1995 až 2006 pohybuje v rozmezí mezi 34,9 % a 38,2 % HDP. Nejnižší daňová kvóta byla v roce 1998 a nejvyšší v roce 2005. Rozdíly jsou dány změnami daňových pásem i sazeb daní z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti v těchto letech a samozřejmě i výší plateb na zdravotní a sociální pojištění. [12]

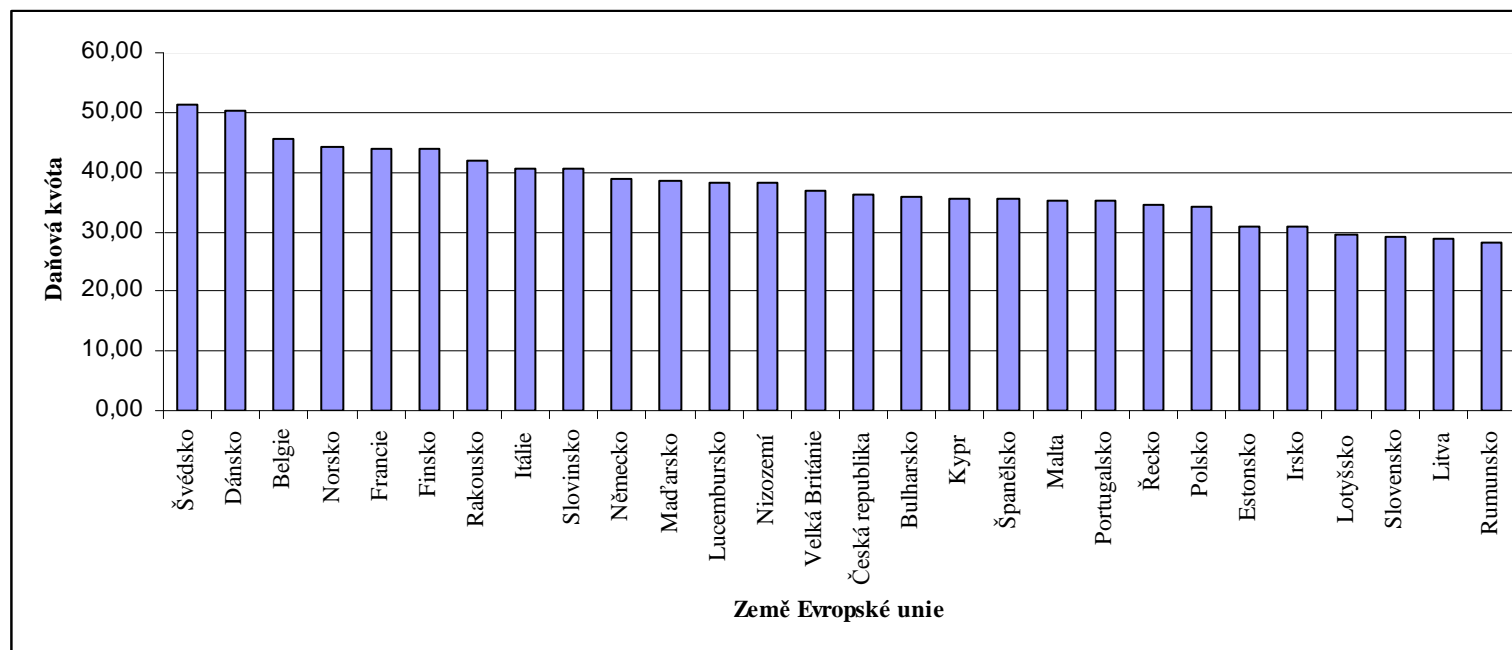
Současná vláda ve svém výhledu plánuje pokles složené daňové kvóty až na 33,5 % v roce 2010. Každé snížení daní ovšem znamená negativní dopad na veřejné rozpočty v příjmech. V roce 2008 je tento propad plánován ve výši 16,9 milionů Kč, v roce 2009 je ale již toto snížení příjmů plánováno ve výši 9,9 milionů Kč a v roce 2010 dokonce 34,3 milionů Kč. Tato čísla v sobě zahrnují změnu DPH (zvýšení z 5 % na 9 %), správy daní a daní z příjmů fyzických i právnických osob.

V Evropské unii je cílem daňové harmonizace vytvoření daňového prostředí, v němž by daně nebyly překážkou pro volný pohyb lidí, kapitálu, zboží a služeb mezi jednotlivými členskými státy. Zároveň je důležité pro země v Evropské unii harmonizovat a koordinovat daňové správy členských zemí z důvodu výměny informací a ekonomické efektivity. V současnosti se ale výše složené daňové kvóty v jednotlivých zemích Evropské unie stále velmi rozcházejí. [6]

Průměrná daňová kvóta v zemích Evropské unie jako celku je poměrně vysoká, pohybuje se na úrovni 39,6 %. Oproti zemím jako je Japonsko či Spojené státy americké je toto daňové zatížení vyšší o 13 %.

Přehled daňových kvót v jednotlivých zemích Evropské unie (dále jen „EU“), jsou uvedeny na obr. 2:

Obr. 2 Daňová kvóta v zemích Evropské unie v roce 2005 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování z: Eurostat, Taxation trends in the European Union, 2007.

Vysoký průměr daňové kvóty v zemích EU v roce 2005 ve výši 39,6 % neznamena, že všechny státy EU mají vysoké daňové zatížení. Míra zdanění napříč státy EU se pohybuje od 51,3 % ve Švédsku až do 28,0 % v Rumunsku. Obecně platí, že v zemích, které přistoupily do EU před rokem 2004⁴, je daňové zatížení vyšší než v nových členech EU⁵. Existují zde však i výjimky, kdy např. Irsko je s daňovou kvótou 30,8 % téměř o 9 % nižší než je průměr celé EU. Oproti tomu Slovinsko a Maďarsko průměr EU převyšují. [10]

V tabulce 7 jsou uvedeny samostatné sazby daní z příjmů fyzických osob v zemích EU, tj. sazby bez odvodů sociálního a zdravotního pojištění. Daňové základy se vypočítávají v každé zemi jiným způsobem, proto se užívá pro srovnání úrovně daňového zatížení ukazatel daňové kvóty, o kterém je v tomto oddíle zmiňováno výše.

Výši daňových základů totiž ovlivňují tzv. standardní a nestandardní úlevy, mezi které spadají všechny slevy na dani a nezdánitelné částky daně. V České republice se jedná např. o slevu na dani na poplatníka, vyživované dítě, dále odpočet úroků z hypotečních úvěrů, či ze stavebního spoření, zaplacené životní pojištění či příspěvky na penzijní připojištění atd. Mezi standardní úlevy patří v EU např. i úleva u pracovních důchodů na hospodyně a pečovatelky o děti, mezi nestandardní úlevy pak např. úlevy na lékařské výdaje, investice, pořízení bydlení, pracovní důchody atd. [5]

⁴ Belgie, Dánsko, Finsko, Francie, Itálie, Lucembursko, Nizozemí, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Spojené království Velké Británie a Irsko, Spolková republika Německo, Španělsko, Švédsko.

⁵ Česká republika, Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko, Slovinsko.

Tab. 7 Výše sazeb daně z příjmů fyzických osob v zemích Evropské unie v roce 2008 (v %)

Země	Sazba daně z příjmů
Belgie	25,00 - 50,00
Bulharsko	10,00
Česká republika	15,00
Dánsko	38,00 - 59,00
Estonsko	22,00
Finsko	8,50 - 31,50
Francie	10,00 - 48,09
Irsko	20,00 - 41,00
Itálie	23,00 - 43,00
Kypr	20,00 - 30,00
Litva	15,00 a 24,00
Lotyšsko	25,00
Lucembursko	6,00 - 38,95
Maďarsko	18,00 a 36,00
Malta	15,00 - 35,00
Německo	15,00 - 45,00
Nizozemí	0,00 - 52,00
Norsko	28,00 - 51,30
Polsko	19,00 - 40,00
Portugalsko	10,50 - 42,00
Rakousko	21,00 - 50,00
Rumunsko	16,00
Řecko	0,00 - 40,00
Slovensko	19,00
Slovinsko	16,00 - 50,00
Španělsko	15,00 - 45,00
Švédsko	0,00 - 56,00
Velká Británie	0,00 - 40,00

Zdroj: *Tax Rates around the world* [online] ©2008, poslední revize 26. března 2008.
[cit. 2008-3-26]. Dostupné z: < <http://www.worldwide-tax.com/index.asp#partthree>>.

V některých zemích EU je uplatňována tzv. rovná daň, jedná se o Bulharsko, Českou republiku, Estonsko, Lotyšsko, Rumunsko a Slovensko. Nejvyšší možnou sazbou daně má Dánsko, Švédsko a Nizozemí. Nejnižší naopak Bulharsko, Česká republika a Rumunsko.

Pořadí zemí s nejnižší a nejvyšší sazbou daně je rozdílné s pořadím zemí s nejnižší a nejvyšší daňovou kvótou, protože sazby sociálního a zdravotního pojištění zahrnuté v složené daňové kvótě se v každé zemi velmi liší.

3 Rozbor sociálního pojištění fyzických osob

Příspěvky na sociální zabezpečení mají krýt tyto výdaje plynoucí ze státního rozpočtu:

- starobní a invalidní důchody,
- nemocenské dávky,
- dávky v mateřství,
- dávky v nezaměstnanosti,
- náhrady při pracovních úrazech.

Ve své knize *Daňová teorie a politika* uvádí Kubátová, že: „*Příspěvky na sociální zabezpečení placené zaměstnanci i podnikajícími osobami mají ekonomicky charakter osobních důchodových daní, ovšem ne daních progresivních, ale proporcionálních nebo dokonce regresivních (výjimku tvoří například Velká Británie a USA, kde jsou příspěvky progresivní). Výše osobního důchodu, z něhož se příspěvky platí, je totiž většinou limitována. Od určité výše osobního důchodu poplatníka jsou mezní sazby již nulové. Kromě toho v některých zemích neexistuje u příspěvků nezdánitelné minimum, resp. odčitatelná část základu daně, a pro velmi malé důchody jsou dokonce příspěvky vypočítávány z částky vyšší než důchod (tzv. minimální vyměřovací základ). Tyto vlastnosti příspěvků působí proti progresivní osobní důchodové dani a celkový výsledek působení obou daní neodpovídá principu platební schopnosti a vertikální spravedlnosti.*“⁶

Dne 1. ledna 2008 nabývá účinnosti zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů. Tímto zákonem došlo k mnoha změnám v právních předpisech týkajících se nemocenského pojištění a pojistného.

⁶ KUBÁTOVÁ, K. *Daňová teorie a politika*. 4. vyd. Praha: Aspi, 2006. Kapitola 11, Příspěvky na sociální zabezpečení, s. 214. ISBN 80-7357-205-2.

Tzv. „daňovou reformu“ nalezneme na začátku zákona o stabilizaci veřejných rozpočtů a spočívá ve změně těchto zákonů [16]:

- zákon o daních z příjmů (část první, články I. až III.),
- zákon o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů (část třetí, články V. až VII.),
- zákon o dani z přidané hodnoty (část čtvrtá, články VIII. až IX.),
- zákon o dani z nemovitostí (část pátá, články X. až XI.),
- zákon o dani dědické, darovací a z převodu nemovitostí (část šestá, články XII. až XIII.),
- zákon o registračních pokladnách a část zákona 545/2005 Sb., která se týká registračních pokladen (část sedmá, čl. XIV.),
- zákon o správě daní a poplatků (část osmá, článek XV.),
- zákon o správních poplatcích (část desátá, článek XVII.),
- zákon o spotřebních daních (část jedenáctá, články XIII. až XIX.),
- daň ze zemního plynu a některých dalších plynů (část čtyřicátá pátá, čl. LXXII.),
- daň z pevných paliv (část čtyřicátá šestá, čl. LXXIII.),
- daň z elektřiny (část čtyřicátá sedmá, čl. LXXIV).

3.1 Sociální pojištění – zaměstnanci

3.1.1 Vyměřovací základ [19]

Pojistné se stanoví z vyměřovacích základů, kterým je u zaměstnance zúčtovaný příjem v peněžní nebo nepeněžní formě nebo formě výhody, které je poskytnuto zaměstnavatelem zaměstnanci, nebo předáno v jeho prospěch či připsáno k jeho dobru anebo spočívá v jiné formě plnění prováděné zaměstnavatelem za zaměstnance. Tj. jde o další sblížení vyměřovacího základu pro pojistné s okruhem příjmů, které jsou předmětem daně z příjmů fyzických osob.

Do vyměřovacího základu se nezapočítávají náhrady výdajů, které nepodléhají dani z příjmů (např. cestovní a stěhovací náhrady), náhrady škody (bolestné, náhrada za ztrátu

na výdělků po dobu pracovní neschopnosti), náhrada věcné či jiné škody, která zaměstnanci vznikla při plnění pracovního úkolu, odměny vyplacené podle zákona o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích, hodnota nepeněžních plnění, která nepodléhají dani z příjmů fyzických osob.

Od roku 2008 byl nově zaveden pro zaměstnance tzv. maximální vyměřovací základ. Maximálním vyměřovacím základem zaměstnance pro placení pojistného je částka ve výši 48násobku průměrné mzdy (tj. Kč 1 034 880,- v roce 2008).

Rozhodným obdobím, z něhož se zjišťuje maximální vyměřovací základ zaměstnance, je kalendářní rok.

Maximální vyměřovací základ zaměstnance je tvořen součtem vyměřovacích základů zaměstnance zjištěných v kalendářním roce, za který se maximální vyměřovací základ zjišťuje.

Přesáhne-li v kalendářním roce úhrn vyměřovacích základů zaměstnance maximální vyměřovací základ a zaměstnanec je v tomto roce zaměstnán jen u jednoho zaměstnavatele, neplatí zaměstnanec v tomto kalendářním roce pojistné z částky, která přesahuje tento maximální vyměřovací základ; to platí i v případě více zaměstnání v kalendářním roce, avšak u téhož zaměstnavatele. Do vyměřovacího základu zaměstnavatele se pak nezahrnuje částka, která přesahuje maximální vyměřovací základ zaměstnance a z níž zaměstnanec neplatí v kalendářním roce pojistné. Tzn., že z částky přesahující maximální vyměřovací základ pak zaměstnavatel neodvádí ani pojistné za zaměstnance (8 % z vyměřovacího základu), ani za sebe (26 % z vyměřovacího základu).

Přesáhne-li v kalendářním roce úhrn vyměřovacích základů zaměstnance maximální vyměřovací základ a zaměstnanec je v tomto roce zaměstnán u více zaměstnavatelů, považuje se pojistné zaplacené zaměstnancem z úhrnu jeho vyměřovacích základů ze všech zaměstnání, který přesahuje tento maximální vyměřovací základ, za přeplatek na pojistném; tento přeplatek však nemůže být vyšší než částka, která byla zaměstnanci

z jeho příjmů sražena na pojistném. O vrácení přeplatku na pojistném v tomto případě žádá zaměstnanec okresní správu sociálního zabezpečení písemnou žádostí doloženou potvrzeními svých zaměstnavatelů o úhrnu vyměřovacích základů za kalendářní rok, z nichž bylo sraženo pojistné. Přeplatek bude tedy zaměstnanci vyplacen až další rok. Dotčeným zaměstnavatelům se však částka pojistného, které odváděli za sebe (26 % z vyměřovacího základu), nevrací.

3.1.2 Sazby pojistného [15]

Sazby z vyměřovacího základu u zaměstnavatele jsou 26 %, z toho 3,3 % na nemocenské pojištění, 21,5 % na důchodové pojištění a 1,2 % příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Sazby z vyměřovacího základu u zaměstnanců činí 8 %, z toho 1,1 % na nemocenské pojištění, 6,5 % na důchodové pojištění a 0,4 % příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Od roku 2009 je schváleno snížení sazby na 25 % a od roku 2010 na 24,1 %. Od tohoto roku totiž budou částečně vyplácet nemocenské dávky zaměstnavatelé.

Zaměstnavatel je povinen vypočítat pojistné za zaměstnance a srazit mu jej ze mzdy. Spolu s pojistným, které je povinen platit za sebe, ho odvede na účet příslušné okresní správy sociálního zabezpečení (dále jen „OSSZ“) v den, který je v organizace určen pro výplatu mezd a platů. Není-li tento den určen, pak nejpozději do 8. kalendářního dne následujícího měsíce.

Zaměstnavatel – organizace (tj. společnost či OSVČ s více než 25 zaměstnanci), která přímo ve mzdách vyplácí dávky nemocenského pojištění na základě předloženého potvrzení o pracovní neschopnosti, si tyto dávky odečte od úhrnu pojistného a odvede příslušné OSSZ pouze rozdíl mezi pojistným a vyplacenými dávkami. Zaměstnavatel - - malá organizace (tj. společnost či OSVČ do 25 zaměstnanců) nemocenské dávky přímo nevyplácí, potvrzení o pracovní neschopnosti zasílá na příslušnou okresní správu sociálního zabezpečení, která dávky nemocenského pojištění přímo vyplácí zaměstnanci.

3.1.3 Další povinnosti zaměstnavatele [17]

Organizace i malá organizace má povinnost každý měsíc zasílat do 8 kalendářních dnů příslušné správě sociálního zabezpečení Přehled o výši pojistného a vyplacených dávkách (organizace) a Přehled o vyměřovacích základech a pojistném malé organizace (malá organizace). Na základě těchto tiskopisů, které tvoří přílohu 1 a 2 této práce, správa sociálního zabezpečení kontroluje správnost výše odvodů sociálního pojištění a u malé organizace, kde je uveden vyměřovací základ každého zaměstnance na zvláštním řádku, vypočte OSSZ na základě těchto přehledů případné dávky nemocenského pojištění.

Zaměstnavatelé musí navíc každý rok nejpozději do 30. dubna posílat okresní správě sociálního zabezpečení evidenční list důchodového zabezpečení (dále jen „ELDZ“), na jehož základě se vypočítává výše důchodu. ELDZ musí být podepsán zaměstnavatelem i zaměstnancem, pokud se ELDZ neodesílá elektronicky přes portál České správy sociálního zabezpečení.

Zaměstnavatel je také povinen do 8 kalendářních dnů nahlásit příslušné správě sociálního zabezpečení veškeré změny týkající se např. nástupu nebo výstupu zaměstnance, změny jména, adresy zaměstnance apod. Formulář pro hlášení změn tvoří přílohu 3 této práce.

3.2 Sociální pojištění – OSVČ

3.2.1 Vyměřovací základ a sazba pojistného [15]

OSVČ si vyměřovací základ pro placení pojistného vypočítává sama a tato částka je rozhodná pro výpočet důchodu. Vyměřovací základ musí činit v roce 2008 nejméně 50 % příjmů ze samostatně výdělečné činnosti po odpočtu vynaložených výdajů na dosažení, zajištění a udržení těchto příjmů. Takto stanovený vyměřovací základ nesmí být nižší než násobek minimálních měsíčních vyměřovacích základů pro placení záloh odvozený z všeobecného vyměřovacího základu a počtu kalendářních měsíců, po které byla v kalendářním roce vykonávána samostatná výdělečná činnost.

Minimální měsíční vyměřovací základ se každý kalendářní rok aktualizuje (pro rok 2008 činí u OSVČ vykonávající hlavní činnosti Kč 5 035,-, u OSVČ s vedlejší činností částku Kč 2 014,-).

Maximálním vyměřovacím základem osoby samostatně výdělečně činné pro pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti je od roku 2008 částka ve výši 48násobku průměrné mzdy (tj. Kč 1 034 880,-). Maximální měsíční vyměřovací základ pro placení záloh na pojistné v roce 2008 tedy činí částku ve výši 4násobku průměrné mzdy (tj. Kč 86 240,-).

Byla-li osoba samostatně výdělečně činná v kalendářním roce též zaměstnancem a součet vyměřovacího základu nebo úhrnu vyměřovacích základů zaměstnance a vyměřovacího základu osoby samostatně výdělečně činné pro pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti přesáhl maximální vyměřovací základ osoby samostatně výdělečně činné, sníží se o tuto přesahující částku nejdříve vyměřovací základ osoby samostatně výdělečně činné pro pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, a je-li přesahující částka vyšší než tento vyměřovací základ osoby samostatně výdělečně činné, sníží se o zbytek přesahující částky vyměřovací základ nebo úhrn vyměřovacích základů zaměstnance; přitom se nejdříve sníží vyměřovací základy z těch zaměstnání, v nichž je zaměstnanec poplatníkem pouze pojistného na důchodové pojištění. Vyměřovací základy zaměstnance dokládá osoba samostatně výdělečně činná potvrzením zaměstnavatele.

Sazba pojistného je u OSVČ 29,6 %, z toho 28 % na důchodové pojištění a 1,6 % příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a 4,4 % na nemocenské pojištění, pokud se k tomuto pojištění dobrovolně přihlásila.

3.2.2 Zálohy na pojistné [13]

Osoby samostatně výdělečně činné jsou povinny odvádět pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na nemocenské pojištění na účet příslušné okresní správy sociálního zabezpečení - místní příslušnost okresní správy sociálního zabezpečení se řídí místem trvalého pobytu osoby samostatně výdělečně činné.

Placení pojistného probíhá formou doplatku pojistného na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti nebo formou placení zálohy na pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, které se vždy za kalendářní rok vyúčtují, a je-li úhrn záloh:

- vyšší než pojistné, jedná se o přeplatek na pojistném,
- nižší než pojistné, jedná se o doplatek pojistného, který je splatný do 8 dnů po dni, ve kterém byl podán nebo měl být podán Přehled o příjmech a výdajích za kalendářní rok.

OSVČ musí každoročně podávat Přehled o příjmech a výdajích (viz příloha 4), na jehož základě je vypočten přeplatek či nedoplatek pojistného. Pro toho, kdo neužívá služeb daňového poradce, je povinnost podat přehled pro OSSZ do 30. dubna následujícího roku. Pro toho, kdo užívá služby daňového poradce, je tato povinnost prodloužena do 31. července.

Zálohy na pojistné se platí jednotlivě za kalendářní měsíce, které jsou splatné od prvního dne kalendářního měsíce, na který se platí, do 8. dne následujícího kalendářního měsíce (pojistné na nemocenské pojištění, pokud jsou dobrovolně k tomuto pojištění přihlášeny, platí za jednotlivé kalendářní měsíce spolu se zálohou na pojistné).

Zálohy na pojistné není povinna platit osoba samostatně výdělečně činná, která je účastna důchodového pojištění též jako zaměstnanec a v zaměstnání dosáhla maximálního vyměřovacího základu zaměstnance, a to od kalendářního měsíce, v němž příslušné okresní správě sociálního zabezpečení oznámila a doložila, že v zaměstnání dosáhla tohoto

maximálního vyměřovacího základu, do kalendářního měsíce, který předchází kalendářnímu měsíci, ve kterém byl nebo měl být podán Přehled o příjmech a výdajích (dále jen „přehled“) podle § 15 odst. 1 zákona č. 589/1992 Sb. za kalendářní rok, který následuje po kalendářním roce, v němž osoba samostatně výdělečně činná dosáhla tohoto maximálního vyměřovacího základu.

Pro odvod a placení záloh pojistného je důležité od 1. ledna 2004 rozlišit zda OSVČ vykonává hlavní nebo vedlejší výdělečnou činnost.

Za OSVČ vykonávající vedlejší samostatnou výdělečnou činnost se považuje OSVČ, která:

- vykonávala zaměstnání a příjem ze zaměstnání, kterého v tomto roce dosáhla, činí alespoň dvanáctinásobek minimální mzdy platné k 1. lednu kalendářního roku, za který se účast OSVČ na pojištění posuzuje, tj. pro rok 2008 částky Kč 96 000,- (minimální mzda k 1. lednu 2008 je Kč 8 000,-). Příjmem se rozumí vyměřovací základ pro odvod pojistného zaměstnanců dosažený v kalendářním roce, za který se účast na pojištění OSVČ posuzuje, a dávky nemocenského pojištění, které byly do tohoto roku zúčtovány,
- měla nárok na výplatu částečného invalidního nebo plného invalidního důchodu nebo jí byl přiznán starobní důchod,
- měla nárok na rodičovský příspěvek nebo osobně pečovala o osobu, která je závislá na péči jiné osoby ve stupni II (středně těžká závislost) nebo stupni III (těžká závislost) anebo ve stupni IV (úplná závislost)⁷,
- vykonávala vojenskou službu v ozbrojených silách České republiky, pokud nejde o vojáky z povolání,
- byla nezaopatřeným dítětem podle ust. § 20 odst. 3 písm. a) zákona. č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (studium),
- byla ve vazbě nebo výkonu trestu odnětí svobody déle než tři kalendářní měsíce po sobě jdoucí,

⁷ Do 31. prosince 2006 byl důvodem nárok na příspěvek při péči o blízkou nebo jinou osobu.

- novým kvalifikovaným důvodem pro výkon vedlejší samostatné výdělečné činnosti je od roku 2008 péče o osobu mladší 10 let, která je závislá na péči jiné osoby ve stupni I (lehká závislost). K uvedenému důvodu se bude přihlížet již pro zúčtování pojistného na důchodové pojištění za rok 2007, tedy při podání přehledu za rok 2007, pokud OSVČ tuto skutečnost oznámí a doloží příslušné OSSZ nejpozději v den podání tohoto přehledu a pro placení záloh na pojistné od roku 2008.

Výše plateb záloh na pojistné na důchodové pojištění a nejnižšího pojistného pro OSVČ s hlavní i vedlejší výdělečnou činností v roce 2008 jsou uvedeny v tabulce 8:

Tab. 8 Výše plateb na zálohy na pojistné na důchodové pojištění a nejnižší pojistné pro rok 2008 (v Kč)

Druh platby	Druh výdělečné činnosti	
	Hlavní	vedlejší
Záloha	1 596,00	638,00
Nejnižší pojistné	238,00	95,00

Zdroj: vlastní zpracování v souladu se zákonem o pojistném na sociálním zabezpečení č. 589/1992 Sb. platným pro rok 2008.

Z tabulky 8 vyplývá, že OSVČ při hlavní výdělečné činnosti platí vyšší jak zálohy na pojistné, tak i nejnižší pojistné na sociální pojištění. Při výpočtu ročního pojistného jsou však podmínky pro obě skupiny OSVČ, tedy vyměřovací základy a sazby pojistného, totožné.

3.2.3 Nemocenské pojištění OSVČ

Nemocenské pojištění OSVČ je dobrovolné. OSVČ však může být účastna nemocenského pojištění jen v těch kalendářních měsících, za které je povinna platit zálohy na pojistné na důchodové pojištění.

OSVČ je účastna nemocenského pojištění jen jednou, i když vykonává několik samostatných výdělečných činností. Účast na nemocenském pojištění vzniká dnem, od kterého se OSVČ přihlásila k nemocenskému pojištění, nejdříve však dnem, ve kterém se přihlásila. Zpětně může účast na pojištění vzniknout pouze v případě, že se OSVČ přihlásila k účasti nejpozději do 8 dnů od zahájení výkonu samostatné výdělečné činnosti a v té samé lhůtě se přihlásila i k účasti na důchodovém pojištění.

3.3 Sociální pojištění – dobrovolní plátcí [19]

V České republice existuje kromě povinného pojištění také možnost dobrovolného důchodového pojištění, a to pro osoby starší 18 let. Jde o institut, který využívají osoby, které nejsou povinně důchodově pojištěné (nejsou výdělečně činné, nepečují o dítě do 4 let věku apod.) a přitom nechtějí připustit, aby se jejich budoucí důchodové nároky snižovaly. Pro účast na dobrovolném důchodovém pojištění je nutné podat přihlášku na příslušné OSSZ.

Měsíčním vyměřovacím základem pro pojistné je částka, kterou si tyto osoby určí, nejméně však měsíčně částka, do níž se započítává plně část osobního vyměřovacího základu pro stanovení výpočtového základu pro vyměření důchodu z důchodového pojištění. Sazba pojistného u osob dobrovolně se účastných důchodového pojištění je 28 %.

4 Rozbor zdravotního pojištění fyzických osob

4.1 Zdravotní pojištění – zaměstnanci

4.1.1 Vyměřovací základ a sazby pojistného [20]

Pojistné se stanoví z vyměřovacích základů, kterým je u zaměstnance zpravidla úhrn jeho hrubých příjmů za kalendářní měsíc. U zaměstnavatele je vyměřovacím základem úhrn vyměřovacích základů všech jeho zaměstnanců.

Od roku 2008 došlo k provázání na zákon o daních z příjmů. Nově se do vyměřovacího základu zaměstnance nezahrnují plnění, která byla poskytnuta zaměstnanci při skončení funkčního období a dále plnění, které bylo poskytnuto poživateli starobního nebo plného invalidního důchodu po uplynutí jednoho roku ode dne skončení zaměstnání.

Do vyměřovacího základu se i nadále nezapočítávají náhrady výdajů, které nepodléhají dani z příjmů (např. cestovní a stěhovací náhrady), náhrady škody (bolestné, náhrada za ztrátu na výděлку po dobu pracovní neschopnosti), náhrada věcné či jiné škody, která zaměstnanci vznikla při plnění pracovního úkolu, odměny vyplacené podle zákona o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích, hodnota nepeněžních plnění, která nepodléhají dani z příjmů fyzických osob.

Vyměřovací základ je od roku 2008 rozšířen o plnění, která byla poskytnuta zaměstnanci po skončení zaměstnání, jednalo-li se o plnění poskytnutá k životnímu jubileu nebo jinému výročí nebo k ocenění zásluh a důvod těchto plnění nastal po skončení zaměstnání.

Od roku 2008 je zaveden pro zaměstnance tzv. maximální vyměřovací základ i pro zdravotní pojištění. Maximálním vyměřovacím základem zaměstnance pro placení pojistného je částka ve výši 48násobku průměrné mzdy za rok 2006 dle nařízení vlády č. 257/2007 Sb. (tj. Kč 1 034 880,- v roce 2008). Při překročení tohoto vyměřovacího základu neplatí zaměstnanec ani zaměstnavatel pojistné z přesahující částky stejně jako u plateb sociálního pojištění.

Pokud bylo dosaženo maximálního vyměřovacího základu z úhrnu příjmů zúčtovaných více zaměstnavateli, považuje se část pojistného zaplaceného zaměstnancem z částky přesahující maximální vyměřovací základ za přeplatek zaměstnance. V případě, že u některého zaměstnavatele bylo dosaženo maximálního vyměřovacího základu, postupuje se podle výše uvedených pravidel, pojistné zaměstnance od ostatních zaměstnavatelů se považuje za přeplatek.

Praktickým dopadem tohoto ustanovení může být úprava smluv zaměstnanců, u kterých je předpoklad dosažení maximálního vyměřovacího základu tak, aby byli vždy zaměstnáni po celý rok. Tato úprava totiž může zaměstnavateli přinést výraznou úsporu finančních prostředků. A na druhé straně, v okamžiku dosažení maximálního vyměřovacího základu se to ihned projeví na výši finančních prostředků zaměstnance. V případě, že zaměstnanec, u kterého je předpoklad dosažení maximálního vyměřovacího základu, změní zaměstnavatele (před dosažením maximálního vyměřovacího základu) a ten bude nucen přijmout stejně ohodnoceného jiného zaměstnance, nedochází na straně zaměstnavatele k žádným úsporám. Zaměstnanec však bude moci požádat po skončení kalendářního roku o vrácení přeplatku. Z pohledu zaměstnavatele je tedy výhodné u těchto zaměstnanců uzavírat smlouvy na celý kalendářní rok.

Rozhodným obdobím, z něhož se zjišťuje maximální vyměřovací základ zaměstnance, je tedy kalendářní rok.

V souvislosti se zavedením maximálního vyměřovacího základu je zaměstnavateli uložena povinnost písemně zaměstnanci potvrdit na jeho žádost úhrn vyměřovacích základů za kalendářní rok, z nichž bylo za zaměstnance odvedeno pojistné, a to do 8 dnů ode dne obdržení žádosti.

V případě, že byl zaměstnanec pojištěn v průběhu roku u více zdravotních pojišťoven, je povinen žádost o vrácení přeplatku doložit každé z těchto pojišťoven potvrzením zaměstnavatele o výši vyměřovacích základů, z nichž každé z pojišťoven odváděl

v jednotlivých měsících pojistné. V tomto případě vrací přeplatek každá ze zdravotních pojišťoven a to v poměrné výši k součtu dosažených vyměřovacích základů.

Sazby z vyměřovacího základu u zaměstnavatele jsou 9 % a u zaměstnance 4,5 %.

4.1.2 Povinnosti zaměstnavatele v oblasti zdravotního pojištění [20]

Zaměstnavatel je povinen vypočítat pojistné za zaměstnance a srazit mu jej ze mzdy. Spolu s pojistným, které je povinen platit za sebe, ho odvede na účet příslušné zdravotní pojišťovny v den, který je v organizaci určen pro výplatu mezd a platů. Není-li tento den určen, pak nejpozději do 8. kalendářního dne následujícího měsíce.

Zaměstnavatel má povinnost každý měsíc zasílat do 8 kalendářních dnů příslušným zdravotním pojišťovnám, u kterých jsou jejich zaměstnanci přihlášení, Přehled o platbě pojistného na zdravotní pojištění zaměstnavatele. Tento tiskopis tvoří přílohu 5 této práce.

Zaměstnavatel je rovněž povinen do 8 kalendářních dnů nahlásit příslušné zdravotní pojišťovně veškeré změny týkající se např. nástupu nebo výstupu zaměstnance, změny jména, adresy zaměstnance apod. Formulář pro hlášení změn je přílohou 6.

4.2 Zdravotní pojištění – OSVČ

4.2.1 Vyměřovací základ a sazba pojistného [20]

Podle nařízení vlády č. 257/2007 Sb. ze dne 24. září 2007 je výše všeobecného vyměřovacího základu za rok 2006 stanovena na Kč 20 050,- a výše přepočítacího koeficientu činí 1,0753. Minimální měsíční vyměřovací základ pro měsíce roku 2008 je tudíž Kč 10 780,-. Z toho minimální měsíční záloha na pojistné je po zaokrouhlení rovna částce Kč 1 456,-.

Minimální vyměřovací základ OSVČ činí dvanáctinásobek 50 % průměrné měsíční mzdy v národním hospodářství. Za průměrnou měsíční mzdu v národním hospodářství se považuje částka, která se vypočte jako součin všeobecného vyměřovacího základu stanoveného nařízením vlády pro účely důchodového pojištění za kalendářní rok, který o dva roky předchází kalendářnímu roku, pro který se průměrná mzda zjišťuje, a přepočítacího koeficientu stanoveného nařízením vlády pro účely důchodového pojištění pro úpravu tohoto všeobecného vyměřovacího základu. Takto vypočtená částka průměrné mzdy se zaokrouhluje na celé koruny nahoru a pro rok 2008 se počítá s částkou Kč 21 560,-.

Je-li dosažený vyměřovací základ nižší, než minimální vyměřovací základ, je osoba samostatně výdělečně činná povinna odvést pojistné z minimálního vyměřovacího základu.

Minimální vyměřovací základ nemusí být u OSVČ dodržen v kalendářních měsících, ve kterých tato osoba:

- nevykonávala samostatnou výdělečnou činnost ani jeden den (zdravotní pojišťovně je nutno oznamovat zahájení i ukončení výdělečné činnosti),
- byla uznána po celý kalendářní měsíc práce neschopnou a měla nárok na nemocenské,
- byla po celý kalendářní měsíc osobou, za kterou platí pojistné také stát,
- byla po celý kalendářní měsíc osobou s těžkým tělesným, smyslovým nebo mentálním postižením,
- byla po celý kalendářní měsíc osobou, která dosáhla věku potřebného pro nárok na starobní důchod,
- byla po celý kalendářní měsíc osobou, která celodenně, osobně a řádně pečovala alespoň o jedno dítě do 7 let věku nebo nejméně o dvě děti do 15 let věku,
- byla po celý kalendářní měsíc osobou, která byla současně vedle samostatné výdělečné činnosti zaměstnancem a platila pojistné z tohoto zaměstnání (odváděl za ni zaměstnavatel), vypočtené alespoň z minimálního vyměřovacího základu, stanoveného pro zaměstnance.

Zálohu ve výši Kč 1 456,- musí poprvé za leden 2008 (posledním dnem splatnosti je 8. únor 2008) uhradit OSVČ, které zahajují v roce 2008 samostatnou výdělečnou činnost, nebo i ty, které podle přehledu za rok 2006 platily v roce 2007 zálohy nižší než Kč 1 456,-, s výjimkou těch, které nemají stanoven minimální vyměřovací základ.

Zákonem č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, byl mimo jiné novelizován i zákon o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění č. 592/1992 Sb. Došlo tak ke změně ustanovení § 3a odst. 2 o maximálním vyměřovacím základu OSVČ. Maximální vyměřovací základ OSVČ činí od 1. ledna 2008 48násobek průměrné mzdy. Definice průměrné mzdy je stejná jako při stanovení minimálního vyměřovacího základu, tzn. že se pro rok 2008 vychází z částky Kč 21 560,-. Maximální vyměřovací základ v roce 2008 bude činit Kč 1 034 880,-, maximální měsíční vyměřovací základ částku Kč 86 240,- a maximální záloha na pojistné částku Kč 11 643,-.

U osob samostatně výdělečně činných činí pojistné 13,5 % z vyměřovacího základu, kterým je 50 % z příjmů ze samostatné výdělečné činnosti po odečtení vynaložených výdajů, nejméně však ve výši minimálního měsíčního pojistného.

4.2.2 Zálohy na pojistné [14]

Povinnost placení záloh na pojistné na zdravotní pojištění se vztahuje na ty OSVČ, pro které je jejich podnikatelská činnost hlavním zdrojem příjmů. Naopak od placení záloh jsou ze zákona v prvním roce samostatné výdělečné činnosti osvobozeny osoby, které nemají určen minimální vyměřovací základ (např. důchodci, studenti, osoby celodenně osobně a řádně pečující alespoň o jedno dítě do 7 let věku nebo nejméně o dvě děti do 15 let věku), a dále jsou z povinnosti placení záloh vyňaty osoby, pro které je jejich samostatná výdělečná činnost vedlejším zdrojem příjmů.

Jako vedlejší je samostatná výdělečná činnost posuzovaná tehdy, pokud se ze zaměstnání pobírá každý měsíc alespoň minimální mzda, náš zaměstnavatel z ní odvádí pojistné a my jsme to nahlásili své zdravotní pojišťovně (do 8 dnů od změny).

OSVČ platí pojistné formou záloh na pojistné a doplatku pojistného. Případný doplatek rozdílu mezi zaplacenými zálohami a skutečnou výší pojistného je splatný do 8 dnů po podání daňového přiznání za uplynulý kalendářní rok. Podle novely zákona o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti nemusí OSVČ, pro které je podnikatelská činnost vedlejším zdrojem příjmů, platit od 1. května 1995 zálohy na pojistné a pojistné na zdravotní pojištění mohou doplatit jednorázově do 8 dnů po podání daňového přiznání za uplynulý rok, a to na základě předkládaného Přehledu o příjmech a výdajích ze samostatné výdělečné činnosti (dále jen „přehled“), který je uveden v příloze 7 této práce.

Pro toho, kdo neužívá služeb daňového poradce, je povinnost podat přehled pro příslušnou zdravotní pojišťovnu do 30. dubna následujícího roku. Pro ty, kteří nejsou povinni podávat daňové přiznání, je tato lhůta stanovena na 8. dubna. Ten, kdo užívá služeb daňového poradce, je povinen podat přehled do 31. července. Současně s přehledem byla OSVČ dříve povinna předložit doklad o dni podání daňového přiznání. Za tento doklad se považovalo buď potvrzení finančního úřadu na první straně přehledu, případně potvrzená kopie daňového přiznání či podací lístek s potvrzením od České pošty o odeslání daňového přiznání finančnímu úřadu. Od 1. ledna 2008 byla tato povinnost zrušena.

4.3 Zdravotní pojištění – stát [20]

Stát je prostřednictvím státního rozpočtu plátcem pojistného za nezaopatřené děti, poživatele důchodu z důchodového pojištění, příjemce rodičovského příspěvku, ženy na mateřské a další mateřské dovolené, uchazeče o zaměstnání, osoby pobírající dávky sociální péče z důvodů sociální potřeby, osoby převážně nebo úplně bezmocné a osoby o tyto osoby pečující nebo pečující o dlouhodobě zdravotně postižené dítě, osoby ve vazbě nebo osoby ve výkonu trestu odnětí svobody a osoby celodenně osobně a řádně pečující alespoň o jedno dítě do 7 let věku nebo nejméně o dvě děti do 15 let věku.

5 Rozbor daně z příjmů fyzických osob

Ve své knize Daňová teorie a politika uvádí Kubátová, že: „*Daň představuje transfer finančních prostředků od soukromého k veřejnému sektoru. Je definována jako povinná, nenávratná, zákonem určená platba do veřejného rozpočtu. Je to platba neúčelová a neekvivalentní.*“⁸

Neúčelovost daně znamená, že příjmy z daní neplynou do veřejného rozpočtu za účelem financování konkrétní oblasti, ale financují se z nich různé veřejné potřeby.

Existují čtyři funkce daní [5]:

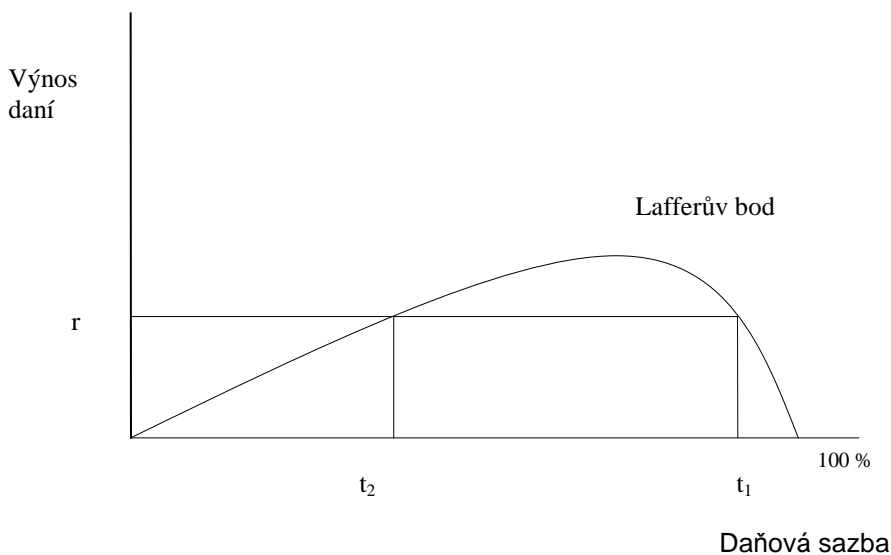
- fiskální – nejdůležitější a nejstarší funkce daní, již se rozumí získávání finančních prostředků do veřejných prostředků pro financování veřejných statků a veřejných potřeb, v České republice jejich podíl na příjmech veřejných rozpočtů trvale překračuje 90 %,
- alokační – uplatňuje se v případech, kdy tržní mechanismy nejsou schopny zajistit alokaci zdrojů (např. v případech nedokonalé konkurence). Daně mohou tento nedostatek korigovat a zabezpečit umístění prostředků tam, kde by se jich při tržní alokaci nedostávalo,
- redistribuční – vychází z toho, že rozdělení důchodů a bohatství, vzniklé fungováním trhu, je z hlediska veřejného mínění neakceptovatelné. Proto daně zmírňují rozdíly v příjmech jednotlivých subjektů tím, že vyšší příjmy nebo vyšší majetek je zdaněn více, daně také zajišťují solidárnost občanů daného státu,
- stabilizační – někdy je také označována za ekonomickou funkci, souvisí s hospodářskou politikou státu. Díky této funkci daní dochází ke zmírňování cyklických výkyvů v ekonomice, využívá se k dosažení zaměstnanosti, stability apod.

⁸ KUBÁTOVÁ, K. *Daňová teorie a politika*. 4. vyd. Praha: Aspi, 2006. Kapitola 1, Základní pojmy, s. 15-16. ISBN 80-7357-205-2.

Existují i země, ve kterých se daň z příjmů, resp. daň z osobních důchodů neplatí. Patří mezi ně Bahamy, Bahrain, Bermudy, Island, Kajmanské ostrovy, Kuvajt, Omán, Saudská Arábie, Sjednocené arabské emiráty a Uruguay.

Pro určení výše daně je také důležité brát v úvahu i stranu nabídky na trhu práce, čili občany. Při příliš vysoké sazbě daně dávají lidé přednost svému volnému času před prací, veřejné příjmy z daní se tedy od určité daňové kvóty snižují. Tento jev je vyjádřen známou „Lafferovou křivkou“, která je znázorněna na obr. 3:

Obr. 3 Lafferova křivka

Zdroj: KUBÁTOVÁ, K. *Daňová teorie a politika*. 4. vyd. Praha: Aspi, 2006. Kapitola 1, Základní pojmy, s. 41. ISBN 80-7357-205-2.

r - daňový výnos státu

t - daňová sazba, resp. daňová kvóta

Lafferova křivka ukazuje závislost daňového výnosu na daňové sazbě. S růstem daňové sazby daňový výnos státu roste až do tzv. Lafferova bodu, poté začíná klesat. Vysoké daňové sazby totiž oslabují motivace lidí k práci a ke spoření a přesouvají část aktivit do šedé ekonomiky. Stát může získat stejný daňový výnos r při nižší daňové sazbě t_2 i při vyšší sazbě t_1 .

Daň z příjmů fyzických osob platí jak zaměstnanci ze své mzdy, tak osoby samostatně výdělečně činné z příjmů z podnikání.

Předmětem daně z příjmů fyzických osob jsou:

- příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky,
- příjmy z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti,
- příjmy z kapitálového majetku,
- příjmy z pronájmu,
- ostatní příjmy.

Od roku 2008 je daň sjednocena pro zaměstnance i pro OSVČ na 15 %, o rok později bude tato sazba snížena o dalších 2,5 %, tj. na 12,5 %.

5.1 Daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti [4]

Pro příjmy ze závislé činnosti je charakteristické, že poplatníkovi, který jako zaměstnanec příjem pobírá, je daň z příjmů srážena ze mzdy jeho zaměstnavatelem. Zaměstnavatel daň odvádí. Příjem ze závislé činnosti je i příjem společníků s ručením omezeným, pokud se společností uzavřeli pracovní smlouvu.

Zaměstnanec je poplatníkem daně z příjmů ve výši 15 % ze superhrubé mzdy, tzn. součtu hrubé mzdy zaměstnance a částky placené zaměstnavatelem do systému sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění (obecně činí tato částka 35 % z hrubého příjmu zaměstnance).

Způsob stanovení záloh na daň z příjmů ze závislé činnosti závisí také na tom, zda poplatník u daného zaměstnavatele podepsal Prohlášení poplatníka daně k příjmům ze závislé činnosti a funkčním požitkům (dále jen „prohlášení“). Každý poplatník si může zvolit pouze jednoho zaměstnavatele, u kterého prohlášení podepíše. Prohlášení, které tvoří přílohu 8 této práce, je jednou z podmínek pro uplatnění slev na dani v průběhu

zdaňovacího období. Pokud zaměstnanec nepodepsal prohlášení k dani, zaměstnavatel při výpočtu zdanitelné mzdy nepřihlíží ke slevám na dani.

Podmínkami pro možnost uplatnění slev na dani a daňového zvýhodnění na dítě není jen podepsání prohlášení k dani (do 15. února na běžný rok nebo do 30 dnů od nástupu do zaměstnání), ale musí prokázat nárok na ně, např. potvrzení o studiu vlastním, příp. svých dětí. Většinu slev na dani uplatní zaměstnanec měsíčně ve výši 1/12 roční částky při stanovení měsíční zálohy na daň. Ke slevě na dani na manželku (manžela), odčitatelným částkám uvedeným v § 15 zákona o daních z příjmů č. 586/1992 Sb. za dary, příspěvky na penzijní připojištění se státním příspěvkem, zaplacené členské příspěvky odborové organizaci, pojistné na soukromé životní pojištění, zaplacené úroky z úvěru ze stavebního spoření a od roku 2006 i úroky z hypotečního úvěru přihlédne plátce až při ročním zúčtování záloh za zdaňovací období.

Roční zúčtování daní je povinností posledního zaměstnavatele v období, za které se počítá daň, pouze v případě, že o to zaměstnanec požádá do 15. února následujícího roku na prohlášení k dani, příp. čestném prohlášení.

Manželé si do roku 2007 podávali daňové přiznání samostatně, pokud využili možnosti společného zdanění manželů. Jedná se o výpočet daně ze společného základu daně (z příjmů fyzických osob) obou manželů, pokud s nimi v domácnosti žije alespoň jedno dítě. Společné zdanění manželů bylo přínosem zejména pro rodiny s rozdílnými příjmy, kdy jeden dosahuje příjmu výrazně většího (a tudíž zdaňovaného vyššími sazbami) než druhý, který se např. věnuje péči o dítě a domácnost. Společné zdanění mohli manželé uplatnit i v případě, že jeden z nich neměl ve zdaňovacím období (kalendářním roce) příjmy, které jsou předmětem daně z příjmů fyzických osob. Společné zdanění uplatňuje každý z manželů ve svém vlastním daňovém přiznání, které podávají oba manželé ve stejné lhůtě. V příloze k daňovému přiznání každý z manželů uvede údaje potřebné pro výpočet společného základu daně za oba manžele a každý z nich uvede do svého daňového přiznání polovinu společného základu daně, za které se vypočte daň. Možnost společného zdanění

manželů je však daňovou reformou od roku 2008 zrušena, tzn. že poprvé za rok 2008 si již manželé společné zdanění manželů uplatnit nemohou.

Daňové přiznání uvedené v příloze 9 se musí podat na příslušný finanční úřad nejpozději do 31. března.

5.1.1 Slevy na dani a daňové zvýhodnění

Slevy na dani jsou [18]:

- Kč 24 840,- ročně na poplatníka (od roku 2008 mají na tuto slevu nárok i poživatelé starobního důchodu),
- Kč 16 140,- ročně u držitele průkazu ZTP/P,
- Kč 24 840,- ročně na manželku (manžela) žijící s poplatníkem v domácnosti, pokud nemá vlastní příjmy přesahující za zdaňovací období Kč 38 040,-, je-li manželka (manžel) držitelkou průkazu ZTP/P, zvyšuje se tato částka na dvojnásobek,
- Kč 2 520,- ročně, pobírá-li poplatník částečný invalidní důchod,
- Kč 5 040,- ročně, pobírá-li poplatník plný invalidní důchod,
- Kč 4 020,- ročně u studentů (do věku 26 let, resp. 28 let).

Nezdanitelná částka na dítě byla od 1. ledna 2005 nahrazena odpočtem z daní (daňovým zvýhodněním). Od roku 2008 činí výše daňového zvýhodnění Kč 10 680,- na jedno vyživované dítě⁹ ročně.

⁹ Za vyživované dítě se dle zákona o daních z příjmů č. 586/1992 Sb. považuje: „...dítě vlastní, osvojené, dítě v péči, která nahrazuje péči rodičů, dítě druhého z manželů a vnuk (vnučka, pokud jeho/její rodiče nemají příjmy, z nichž by mohli daňové zvýhodnění uplatnit. Daňové zvýhodnění je možné požadovat na dítě nezletilé (až do dosažení věku 18 let) a na zletilé dítě až do dovršení věku 26 let za podmínky, že nepobírá plný invalidní důchod a soustavně se připravuje na budoucí povolání studiem nebo které se nemůže soustavně připravovat na budoucí povolání nebo vykonávat výdělečnou činnost pro nemoc nebo úraz, a nebo z důvodu dlouhodobě nepříznivého stavu je neschopno vykonávat výdělečnou činnost.“

Daňové zvýhodnění na dítě poplatník uplatní po uplynutí zdaňovacího období z výpočtu daně:

- formou slevy na dani nebo
- formou daňového bonusu (záporné daně – je-li měsíční záloha na dani nižší než částka měsíčního daňového zvýhodnění, vyplácí se do částky max. Kč 4 350,- měsíčně, tj. Kč 52 200,- ročně) anebo
- kombinací obou forem, tj. slevy na dani a současně i daňového bonusu.

5.1.2 Odčitatelné položky od základu daně [8]

Odčitatelné položky jsou možnými částkami, které se narozdíl od slev na dani odečítají přímo ze základu daně. Jedná se o tyto odčitatelné položky:

- zaplacené úroky z úvěru ze stavebního spoření nebo úroky z hypotečního úvěru (max. Kč 300 000,- za rok),
- příspěvky placené poplatníkem na penzijní připojištění se státním příspěvkem snížené o Kč 6 000,- (ročně), maximálně lze odečíst Kč 12 000,- ročně,
- pojistné na soukromé životní pojištění, podmínkou je výplata pojistného plnění nejdříve po 5 letech po uzavření smlouvy a ne dříve než bude poplatníkovi 60 let, maximálně lze odečíst ročně Kč 12 000,-,
- zaplacené členské příspěvky zaplacené ve zdaňovacím období členem odborové organizace odborové organizaci do výše 1,5 % zdanitelných příjmů, maximálně však do výše Kč 3 000,- za zdaňovací období.

5.1.3 Způsob výpočtu čisté mzdy s platností od r. 2008

Níže je uveden způsob výpočtu čisté mzdy:

= hrubá mzda

x 1,35

= superhrubá mzda = základ daně

x 15 %

= daň před slevou

- sleva na dani (daňové zvýhodnění na dítě)

= záloha na daň po slevě

- sociální pojištění (8 % z hrubé mzdy) – zaokrouhleno na celé Kč nahoru

- zdravotní pojištění (4,5 % z hrubé mzdy) – zaokrouhleno na celé Kč nahoru

= čistá mzda (hrubá mzda – záloha na daň – sociální a zdravotní pojištění)

Při výpočtu čisté mzdy se vychází z hrubé mzdy, tj. základní mzdy, prémie, odměny apod. Výše daně ve výši 15% se počítá ze superhrubé mzdy, která je součtem hrubé mzdy a nákladů zaměstnavatele na sociální a zdravotní pojištění ve výši 35 %. Z této tzv. daně před slevou se vypočte po odečtení případných slev na dani, které jsou vyjmenovány v pododdíle 5.1.1 této práce, konečná záloha na daň. Čistá mzda je rozdílem mezi hrubou mzdou, zálohou na dani po slevě, sociálním a zdravotním pojištěním.

5.2 Daň z příjmů fyzických osob – OSVČ

V případě podnikání v rámci hlavní či vedlejší činnosti si může OSVČ vybrat, zda od základu daně odečte takzvanou paušální částku podle zákona, nebo skutečné výdaje. Pokud se rozhodne pro druhou možnost, musí vést daňovou evidenci, tedy záznamy o příjmech a výdajích. V případě paušálních nákladů stačí mít evidenci o příjmech. Pokud má OSVČ příjmy z více činností, musí u všech počítat s jedním typem výdajů, tedy buď s paušálem, nebo s reálnými náklady, resp. výdaji.

Lze odečítat tyto paušální částky [18]:

- z příjmů z jiného podnikání podle zvláštních předpisů nebo z příjmů podle odst. 2 zákona o dani z příjmů s výjimkami tam uvedenými: ve výši 40 %,
- z příjmů ze živnosti, s výjimkou živnosti řemeslné: ve výši 50 %,
- z příjmů z řemeslné živnosti: ve výši 60 %,
- z příjmů ze zemědělství, lesního a vodního hospodářství: ve výši 80 %.

Od roku 2008 dle zákona o daních z příjmů platí, že již není možné uplatňovat jako daňově uznatelný výdaj zaplacené sociální a zdravotní pojištění. Současně platí, že pokud poplatníkovi vznikl za rok 2007 nedoplatek pojistného, který je uhrazen v roce 2008, nebude již toto zaplacené pojistné v roce 2008 daňovým výdajem. Pokud má poplatník za toto období přeplatek, bude v roce 2008 toto zaplacené pojistné zdanitelným příjmem.

Slevy na dani a nezdanitelné částky jsou shodné jako u příjmů ze závislé činnosti a jsou uvedeny v pododdílech 5.1.1 a 5.1.2 této práce.

Výpočet daně OSVČ je rozdílný oproti výpočtu daně u zaměstnanců v tom, že OSVČ platí daň z rozdílu mezi zdanitelnými příjmy a daňově uznatelnými výdaji, nikoliv tedy ze superhrubé mzdy.

Daňové přiznání je třeba podat do 31. března nebo v případě, že ho sestavuje daňový poradce, je tato lhůta prodloužena do 30. června. Ve stejném termínu je splatná i daň z příjmů.

Ustanovení o minimální dani platná pro OSVČ od roku 2004, byla daňovou reformou pro rok 2008 zrušena.

OSVČ může také zažádat finanční úřad o tzv. paušální daň na základě § 7a zákona o daních z příjmů. Lze o ni požádat do 31. ledna běžného roku s uvedením důvodu žádosti. Do 15. května správce sdělí své rozhodnutí. Daň se stanoví na základě předpokládaných příjmů v běžném roce (odchylka od skutečnosti může být max. o Kč 6 000,-) a předpokládaných výdajů. Pokud budou příjmy vyšší než předpokládané vč. odchylky, daň se stanoví běžným způsobem. Minimální paušální daň činí po slevách na dani z příjmů Kč 600,- za zdaňovací období. Daň je splatná do 15. prosince daného roku.

O paušální daň může žádat:

- poplatník, jehož roční příjmy v posledních 3 letech nepřesáhly 5 milionů Kč,
- plátce i neplátce DPH,
- podnikatel bez zaměstnanců,
- podnikatel bez spolupracující osoby nebo spolupracující s manželem, za předpokladu, že o stanovení daně paušální částkou požádá i spolupracující manžel (manželka).

O paušální daň nemůže žádat:

- poplatník, který předpokládá, že mu v průběhu zdaňovacího období vznikne nárok na daňový bonus (nemohl by tento bonus uplatnit při stanovení daně paušální částkou). Daň se pak stanoví běžným způsobem a v daňovém přiznání uplatní celé daňové zvýhodnění, na které má podle § 35c zákona o daních z příjmů nárok.

6 Analýza dopadů daňové reformy u příjmů ze závislé činnosti

Způsob výpočtu daně z příjmů ze závislé činnosti od roku 2008 je uveden v pododdíle 5.1.3 této práce, slevy na dani platné pro rok 2008 v pododdíle 5.1.1. Od roku 2009 bude sleva na dani na poplatníka snížena z Kč 24 840,- na Kč 16 560,- a daňové zvýhodnění na dítě se sníží z Kč 10 680,- na Kč 10 200,-.

Do roku 2007 se danily příjmy v České republice v různých daňových pásmech v sazbě od 12 % do 32 % v závislosti na výši příjmu. Od roku 2008 byla zavedena jednotná daň ve výši 15 % ze superhrubé mzdy, od roku 2009 je daň snížena na 12,5 %.

Při předkládání daňové reformy vláda slibovala, že nikdo nebude mít vyšší daň. Své slovo dodržela. Ale je třeba si uvědomit, že například člověk s průměrnou mzdou Kč 21 500,- ušetří oproti roku 2007 měsíčně na dani z příjmu jen Kč 31,-. S reformou daní z příjmů se však zvýšilo i DPH z 5 % na 9 % a zavedly se povinné poplatky u lékaře, takže pro mnoho zaměstnanců znamená daňová reforma snížení reálných příjmů oproti roku 2007. Čím vyšší mzda, tím se dopady daňové reformy jeví výhodněji. Při průměrné mzdě kolem Kč 21 500,- je zřejmé, že reforma většině občanů spíše uškodí.

6.1 Ilustrativní příklady výpočtu měsíční zálohy na daň z příjmů

Výsledné hodnoty výpočtu čisté mzdy v roce 2007 oproti rokům 2008 a 2009 před a po účinnosti zákona o stabilizaci veřejných rozpočtů přinášejí tabulky 9, 10 a 11 na ilustrativním případu:

- bezdětného zaměstnance (viz tab. 9),
- zaměstnance s jedním dítětem (viz tab. 10),
- zaměstnance se dvěma dětmi (viz tab. 11).

Tab. 9 Čisté měsíční příjmy v letech 2007 až 2009 – bezdětný zaměstnanec (v Kč)

Měsíční hrubá mzda	Měsíční čistá mzda v roce			Změna čistých příjmů oproti roku 2007 v roce	
	2007	2008	2009	2008	2009
10 000,00	8 294,00	8 750,00	8 442,50	456,00	148,50
15 000,00	11 924,00	12 150,00	11 967,50	226,00	43,50
20 000,00	15 482,00	15 520,00	15 505,00	38,00	23,00
25 000,00	18 799,00	18 875,00	19 030,00	76,00	231,00
30 000,00	22 074,00	22 245,00	22 567,50	171,00	493,50
35 000,00	25 132,00	25 600,00	26 092,50	468,00	960,50
40 000,00	28 131,00	28 970,00	29 630,00	839,00	1 499,00
45 000,00	31 098,00	32 325,00	33 155,00	1 227,00	2 057,00
50 000,00	34 065,00	35 695,00	36 692,50	1 630,00	2 627,50
55 000,00	37 032,00	39 050,00	40 217,50	2 018,00	3 185,50
60 000,00	40 031,00	42 420,00	43 755,00	2 389,00	3 724,00
65 000,00	42 998,00	45 775,00	47 280,00	2 777,00	4 282,00
70 000,00	45 965,00	49 145,00	50 817,50	3 180,00	4 852,50
75 000,00	48 932,00	52 500,00	54 342,50	3 568,00	5 410,50
80 000,00	51 931,00	55 870,00	57 880,00	3 939,00	5 949,00
85 000,00	54 898,00	59 495,00	61 630,00	4 597,00	6 732,00
90 000,00	57 865,00	63 619,00	65 879,00	5 754,00	8 014,00
95 000,00	60 832,00	67 869,00	70 254,00	7 037,00	9 422,00
100 000,00	63 831,00	72 119,00	74 629,00	8 288,00	10 798,00

Zdroj: vlastní výpočet v souladu se zákonem č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, zákonem č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a zákonem č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění.

Pokud má bezdětný zaměstnanec hrubou mzdu např. Kč 55 000,-, přilepší si měsíčně o Kč 2 018,-. I tak se však může stát, že si finančně za rok pohorší. Týká se to těch osob, kteří uplatňují nezdanitelnou částku za úroky z hypotečního úvěru, úvěru ze stavebního spoření nebo si platí penzijní či životní pojištění. Ti, kteří v roce 2007 platili nejvyšší sazbu daně 32 %, mohou v daňovém přiznání za rok 2007 na odpočtech ušetřit ročně až Kč 103 680,-. Jedná se o ty poplatníky, kteří si uplatní úroky z úvěru v maximální částce Kč 300 000,-, životní pojištění ve výši Kč 12 000,- a penzijní připojištění ve stejné výši. Pokud však uplatní nezdanitelné částky v této výši za rok 2008, tak v rámci ročního zúčtování daně z příjmů obdrží od státu zpět pouze Kč 48 600,-. Tento rozdíl je způsoben tím, že v roce 2007 se mohla fyzická osoba dostat snížením základu daně do nižšího daňového pásma a zaplatit tak z celé hrubé mzdy místo 32 % např. jen 25 %.

Tab. 10 Čisté měsíční příjmy v letech 2007 až 2009 – zaměstnanec s jedním dítětem (v Kč)

Měsíční hrubá mzda	Měsíční čistá mzda v roce			Změna čistých příjmů oproti roku 2007 v roce	
	2007	2008	2009	2008	2009
10 000,00	8 750,00	9 640,00	9 292,50	890,00	542,50
15 000,00	12 424,00	13 040,00	12 817,50	616,00	393,50
20 000,00	15 982,00	16 410,00	16 355,00	428,00	373,00
25 000,00	19 299,00	19 765,00	19 880,00	466,00	581,00
30 000,00	22 574,00	23 135,00	23 417,50	561,00	843,50
35 000,00	25 632,00	26 490,00	26 942,50	858,00	1 310,50
40 000,00	28 631,00	29 860,00	30 480,00	1 229,00	1 849,00
45 000,00	31 598,00	33 215,00	34 005,00	1 617,00	2 407,00
50 000,00	34 565,00	36 585,00	37 542,50	2 020,00	2 977,50
55 000,00	37 532,00	39 940,00	41 067,50	2 408,00	3 535,50
60 000,00	40 531,00	43 310,00	44 605,00	2 779,00	4 074,00
65 000,00	43 498,00	46 665,00	48 130,00	3 167,00	4 632,00
70 000,00	46 465,00	50 035,00	51 667,50	3 570,00	5 202,50
75 000,00	49 432,00	53 390,00	55 192,50	3 958,00	5 760,50
80 000,00	52 431,00	56 760,00	58 730,00	4 329,00	6 299,00
85 000,00	55 398,00	60 385,00	62 480,00	4 987,00	7 082,00
90 000,00	58 365,00	64 509,00	66 729,00	6 144,00	8 364,00
95 000,00	61 332,00	68 759,00	71 104,00	7 427,00	9 772,00
100 000,00	64 331,00	73 009,00	75 479,00	8 678,00	11 148,00

Zdroj: vlastní výpočet v souladu se zákonem č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, zákonem č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a zákonem č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění.

Z tabulky vyplývá, že u zaměstnanců s jedním dítětem má daňová reforma vzhledem k uplatnění zvýšeného daňového zvýhodnění na dítě v celkové výši Kč 890,- měsíčně pozitivnější dopad než u příjmu zaměstnance bezdětného. Tato skupina zaměstnanců však nemá možnost od roku 2008 uplatňovat společné zdanění manželů. Takto mohli manželé získat zpět od státu na daních za rok až Kč 50 000,-. Měsíčně tedy zaplatí zaměstnanec s jedním dítětem na daních méně, roční dopad daňové reformy je však na rodinu s dítětem negativní.

Tab. 11 Čisté měsíční příjmy v letech 2007 až 2009 – zaměstnanec se dvěma dětmi (v Kč)

Měsíční hrubá mzda	Měsíční čistá mzda v roce			Změna čisté mzdy oproti roku 2007 v roce	
	2007	2008	2009	2008	2009
10 000,00	9 294,00	10 530,00	10 142,50	1 236,00	848,50
15 000,00	12 924,00	13 930,00	13 667,50	1 006,00	743,50
20 000,00	16 482,00	17 300,00	17 205,00	818,00	723,00
25 000,00	19 799,00	20 655,00	20 730,00	856,00	931,00
30 000,00	23 074,00	24 025,00	24 267,50	951,00	1 193,50
35 000,00	26 132,00	27 380,00	27 792,50	1 248,00	1 660,50
40 000,00	29 131,00	30 750,00	31 330,00	1 619,00	2 199,00
45 000,00	32 098,00	34 105,00	34 855,00	2 007,00	2 757,00
50 000,00	35 065,00	37 475,00	38 392,50	2 410,00	3 327,50
55 000,00	38 032,00	40 830,00	41 917,50	2 798,00	3 885,50
60 000,00	41 031,00	44 200,00	45 455,00	3 169,00	4 424,00
65 000,00	43 998,00	47 555,00	48 980,00	3 557,00	4 982,00
70 000,00	46 965,00	50 925,00	52 517,50	3 960,00	5 552,50
75 000,00	49 932,00	54 280,00	56 042,50	4 348,00	6 110,50
80 000,00	52 931,00	57 650,00	59 580,00	4 719,00	6 649,00
85 000,00	55 898,00	61 275,00	63 330,00	5 377,00	7 432,00
90 000,00	58 865,00	65 399,00	67 579,00	6 534,00	8 714,00
95 000,00	61 832,00	69 649,00	71 954,00	7 817,00	10 122,00
100 000,00	64 831,00	73 899,00	76 329,00	9 068,00	11 498,00

Zdroj: vlastní výpočet v souladu se zákonem č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, zákonem č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a zákonem č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění.

Zaměstnanec se dvěma dětmi má čistý příjem po účinnosti daňové reformy při jakékoliv měsíční hrubé mzdě rovněž vyšší. V roce 2009 se toto zvýšení příjmů oproti roku 2007 u zaměstnanců s podprůměrnými příjmy sníží z důvodu snížení slev na dani i daňového zvýhodnění. Snížení kladných dopadů daňové reformy se projevuje stejným způsobem i u zaměstnanců s jedním dítětem.

Daňová reforma je v každé skupině nejvýhodnější pro zaměstnance s nadprůměrnými příjmy. Čistý příjem bude mít výše uvedený zaměstnanec vyšší, protože místo původní až 32 % daňové sazby bude nyní platit daň pouze ve výši 15 % a to i přesto, že je daň od roku 2008 počítána ze superhrubé mzdy.

6.2 Ilustrativní příklady výpočtu roční daně z příjmů

V tomto oddíle jsou uvedeny příklady výpočtu roční daně z příjmů ze závislé činnosti pro rodiny s průměrnými příjmy (v níže uvedeném příkladu s hrubou mzdou Kč 258 000,- ročně) a s nadprůměrnými příjmy (v níže uvedeném příkladu s hrubou mzdou Kč 720 000,- ročně). V roce 2007 je vypočtena roční daň při uplatnění i neuplatnění společného zdanění manželů, v roce 2008 byla možnost společného zdanění manželů zrušena. V ilustrativních příkladech je manželka na mateřské dovolené, obě rodiny mají dvě děti a uplatňují si úroky z hypotečního úvěru.

1) Průměrné příjmy rodiny - výpočet daně v roce 2007 při uplatnění společného zdanění manželů

Následující modelový příklad porovnává roční daň z příjmů manželského páru, kdy manžel měl hrubou roční mzdu ve výši Kč 258 000,-, manželka je na mateřské dovolené, pobírá pouze rodičovský příspěvek. Rodina má dvě děti. Za rok 2007 si rodina uplatňovala úroky z hypotečního úvěru ve výši Kč 45 600,- a slevu na manželku.

	manželka	manžel
příjem od všech zaměstnavatelů	0,-	258 000,-
sražené ZP a SP	0,-	32 250,-
základ daně	0,-	225 750,-
základ daně společný	225 750,-	
úroky z úvěru	45 600,-	
základ daně po odčitatelných položkách	180 150,-	
rozpůlený společný základ	90 075,-	90 075,-
zaokrouhlený základ daně	90 000,-	90 000,-
<i>daň před slevami</i>	<i>10 800,-</i>	<i>10 800,-</i>
základní sleva na poplatníka	7 200,-	7 200,-
na manželku	0,-	4 200,-
sleva na děti (daňové zvýhodnění)	0,-	12 000,-

<i>daň po uplatnění slev</i>	3 600,-	0,-
sražená daň od zaměstnavatelů	0,-	15 950,-
<i>doplatek „+“ (přeplatek „-“) daně</i>	3 600,-	- 27 950,-

Manželský pár dostal v roce 2007 zpět od finančního úřadu částku ve výši Kč 24 350,-, tj. rozdíl přeplatku u manžela ve výši Kč 27 950,- a nedoplatku u manželky ve výši Kč 3 600,-.

2) Průměrné příjmy rodiny - výpočet daně v roce 2007 při neuplatnění společného zdanění manželů

	manželka	manžel
příjem od všech zaměstnavatelů	0,-	258 000,-
sražené ZP a SP	0,-	32 250,-
základ daně	0,-	225 750,-
úroky z úvěru	0,-	45 600,-
základ daně po odčitatelných položkách	0,-	180 150,-
zaokrouhlený základ daně	0,-	180 100,-
<i>daň před slevami</i>	0,-	25 735,-
základní sleva na poplatníka	0,-	7 200,-
na manželku	0,-	4 200,-
sleva na děti (daňové zvýhodnění)	0,-	12 000,-
<i>daň po uplatnění slev</i>	0,-	2 335,-
sražená daň od zaměstnavatelů	0,-	15 950,-
<i>doplatek „+“ (přeplatek „-“) daně</i>	0,-	- 13 615,-

Pokud by si manželé neuplatnili za rok 2007 společné zdanění manželů, tak by manžel obdržel od státu pouze Kč 13 615,- místo Kč 24 350,- v případě uplatnění společného zdanění manželů. Rodina jako celek by tedy měla celkovou daňovou povinnost o Kč 10 735,- vyšší.

3) Průměrné příjmy rodiny - výpočet daně v roce 2008

– provádí se pouze u manžela, manželka nemá žádné zdanitelné příjmy, společné zdanění manželů nemohou již uplanit:

roční hrubá mzda	258 000,-
sražené ZP a SP	32 250,-
sražená daň od zaměstnavatelů	27 540,-
superhrubá mzda = základ daně	348 300,-
odčitatelné položky (úroky z úvěru)	45 600,-
základ pro výpočet daně	302 700,-
<i>daň před slevami</i>	<i>45 405,-</i>
sleva na poplatníka	24 840,-
sleva na manželku	24 840,-
daňové zvýhodnění	21 360,-
<i>daň po slevě</i>	<i>- 25 635,-</i>

Finanční úřad vrátí manželovi na dani Kč 25 635,-. Celkově na dani rodina zaplatí v porovnání s rokem 2007 o Kč 1 285,- méně. Nižší daň je především dána tím, že si manžel může odečíst celou výši úroků z úvěru (za podmínek určených zákonem o daních z příjmů).

4) Nadprůměrné příjmy rodiny - výpočet daně v roce 2007 při uplatnění společného zdanění manželů

	manželka	manžel
příjem od všech zaměstnavatelů	0,-	720 000,-
sražené ZP a SP	0,-	90 000,-
základ daně	0,-	630 000,-
základ daně společný	630 000,-	
úroky z úvěru	45 600,-	
základ daně po odčitatelných položkách	0,-	584 400,-
rozpuštěný společný základ	292 200,-	292 200,-

zaokrouhlený základ daně	292 200,-	292 000,-
<i>daň před slevami</i>	<i>51 462,-</i>	<i>51 462,-</i>
základní sleva na poplatníka	7 200,-	7 200,-
na manželku	0,-	4 200,-
sleva na děti (daňové zvýhodnění)	0,-	12 000,-
<i>daň po uplatnění slev</i>	<i>44 262,-</i>	<i>28 062,-</i>
sražená daň od zaměstnavatelů	0,-	137 628,-
<i>doplatek „+“ (přeplatek „-“) daně</i>	<i>44 262,-</i>	<i>- 109 566,-</i>

Manželský pár dostal v roce 2007 zpět od finančního úřadu částku ve výši Kč 65 304,-.

5) Nadprůměrné příjmy rodiny - výpočet daně v roce 2007 při neuplatnění společného zdanění manželů

	manželka	manžel
příjem od všech zaměstnavatelů	0,-	720 000,-
sražené ZP a SP	0,-	90 000,-
základ daně	0,-	630 000,-
úroky z úvěru	0,-	45 600,-
základ daně po odčitatelných položkách	0,-	584 400,-
zaokrouhlený základ daně	0,-	584 400,-
<i>daň před slevami</i>	<i>0,-</i>	<i>142 236,-</i>
základní sleva na poplatníka	0,-	7 200,-
na manželku	0,-	4 200,-
sleva na děti (daňové zvýhodnění)	0,-	12 000,-
<i>daň po uplatnění slev</i>	<i>0,-</i>	<i>118 836,-</i>
sražená daň od zaměstnavatelů	0,-	137 628,-
<i>doplatek „+“ (přeplatek „-“) daně</i>	<i>0,-</i>	<i>- 18 792,-</i>

Pokud si manželé v roce 2007 neuplatnili společné zdanění manželů, tak manžel obdržel zpět od státu pouze Kč 18 792,-, což je o Kč 46 512,- méně než v případě uplatnění společného zdanění manželů.

6) Nadprůměrné příjmy rodiny - výpočet daně v roce 2008

– provádí se pouze u manžela, manželka nemá žádné zdanitelné příjmy, společné zdanění manželů nemohou již uplatnit:

roční hrubá mzda	720 000,-
sražené ZP a SP	90 000,-
sražená daň od zaměstnavatelů	137 628,-
superhrubá mzda = základ daně	972 000,-
odčitatelné položky (úroky z úvěru)	45 600,-
základ pro výpočet daně	926 400,-
<i>daň před slevami</i>	<i>138 960,-</i>
sleva na poplatníka	24 840,-
sleva na manželku	24 840,-
daňové zvýhodnění	21 360,-
<i>daň po slevě</i>	<i>114 160,-</i>

Manželský pár, respektive manžel dostane od finančního úřadu částku ve výši Kč 23 468,-, tj. rozdíl mezi již zaplacenými zálohami na daň ve výši Kč 137 628,- a konečnou vypočtenou daní ve výši Kč 114 160,-. Přeplatek na dani je o Kč 41 836,- menší než v roce 2007, kdy si rodina mohla uplatnit společné zdanění manželů.

6.3 Analýza dopadů daňové reformy u příjmů ze závislé činnosti

Z předchozích modelových příkladů je zřejmé, že na zavedení jednotné daně z příjmů více prodělají vzhledem ke zrušení společného zdanění manželů zejména ty rodiny, kde jeden z rodičů má příjem nadprůměrný.

Dalším negativním dopadem daňové reformy u osob s nadprůměrnými příjmy je, že dříve spadaly jejich příjmy do 32procentní sazby, tedy uplatněné úroky z úvěru ušetřily

poplatníkům 32 % ze zaplacené daně, od roku 2008 to je jen 15 %. Stejný dopad mají i odpočty z příspěvků na penzijní připojištění a soukromé pojištění.

Bezdětný jednatlivec si na daňové reformě v porovnání s příjmem manžela ve výši Kč 60 000,- měsíčně v ilustrativním příkladovém modelu v pododdíle 6.3 přilepší dle tab. 9 o Kč 2 389,-. Rodina se shodnými měsíčními příjmy, tj. Kč 60 000,-, které přinese do měsíčního rozpočtu pouze jeden rodič, na reformě prodělá hlavně díky zrušení společného zdanění manželů průměrně měsíčně Kč 3 486,-.

Daňová reforma bude tedy nejvíce výhodná pro bezdětného jednatlivece, který má nadprůměrné příjmy.

6.4 Maximální vyměřovací základu na sociální a zdravotní pojištění

6.4.1 Výpočet čisté mzdy při dosažení maximálního vyměřovacího základu

Od roku 2008 jsou nově zavedeny tzv. stropy na sociální a zdravotní pojištění, o kterých je podrobněji pojednáváno pododdíle 3.1.1 a 4.1.1. V následující tabulce 12 je vypočteno, jak se změní čisté mzdy při dosažení těchto maximálních vyměřovacích základů. Dále je v tabulce uvedeno i snížení čisté mzdy v případě, že zaměstnanec například v září změní svého zaměstnavatele a nepožádá po uplynutí příslušného kalendářního roku správu sociálního zabezpečení a zdravotní pojišťovnu o vrácení přeplatku na pojistné.

V momentě, kdy zaměstnanec dosáhne vyměřovacího základu za rok ve výši Kč 1 034 880,-, přestane platit zaměstnanec i zaměstnavatel sociální a zdravotní pojištění. Daň z příjmů se i nadále platí z tzv. superhrubé mzdy, která je ale od tohoto momentu jen ve výši hrubé mzdy zaměstnance, protože zaměstnavatel za zaměstnance již žádné pojistné neodvádí.

Tab. 12 Čistá mzda při dosažení maximálních vyměřovacích základů (v Kč)

Hrubý plat	Kč 100 000,-		Kč 200 000,-		Kč 300 000,-	
Čistý plat, když	zůstáváte celý rok v jedné firmě	v září změníte zaměstnavatele	zůstáváte celý rok v jedné firmě	v září změníte zaměstnavatele	zůstáváte celý rok v jedné firmě	v září změníte zaměstnavatele
Leden	69 320	69 320	136 570	136 570	203 820	203 820
Únor	69 320	69 320	136 570	136 570	203 820	203 820
Březen	69 320	69 320	136 570	136 570	203 820	203 820
Duben	69 320	69 320	136 570	136 570	263 115	263 115
Květen	69 320	69 320	136 570	136 570	257 070	257 070
Červen	69 320	69 320	180 865	180 865	257 070	257 070
Červenec	69 320	69 320	172 070	172 070	257 070	257 070
Srpen	69 320	69 320	172 070	172 070	257 070	257 070
Září	69 320	69 320	172 070	136 570	257 070	203 820
Říjen	69 320	69 320	172 070	136 570	257 070	203 820
Listopad	80 865	69 320	172 070	136 570	257 070	203 820
Prosinec	87 070	69 320	172 070	136 570	257 070	263 115
Na daních zaplatí ročně navíc	720	8 655	900	42 000	820	54 345
Stát mu na pojistném vrátí	0	20 640	0	100 000	0	129 360

Zdroj: *Hospodářské noviny: 100 změn 2008*. Č. 242 (prosinec 2007). Praha: Economia, 2007. ISSN 0862-9587.

Z tabulky vyplývá, že zavedení tzv. maximálních vyměřovacích základů má velmi kladný dopad na čistou mzdu zaměstnance s nadprůměrnými příjmy. S hrubým příjmem ve výši Kč 100 000,- začne zaměstnanec platit v listopadu menší odvody. Pokud má hrubý příjem vyšší, tak se mu zvýší čistá mzda již dříve. V případě, že změní v září zaměstnavatele, tak se začne maximální vyměřovací základ znovu vypočítávat od prvního měsíce u nového zaměstnavatele, ale zaměstnanec může požádat okresní správu sociálního zabezpečení po skončení kalendářního roku o vrácení tohoto přeplatku na základě potvrzení od obou, příp. více zaměstnavatelů. [11]

6.4.2 Kalkulace nákladů zaměstnavatele při dosažení maximálního vyměřovacího základu

Zaměstnavatel odvádí za zaměstnance 26 % z hrubé mzdy na sociální pojištění a 9 % z hrubé mzdy zaměstnance na zdravotní pojištění. Do roku 2007 platil tyto částky z vyměřovacího základu nezávisle na jeho výši. Od roku 2008 platí toto pojištění jen do výše maximálního vyměřovacího základu. Stejně jako u zaměstnance je i pro zaměstnavatele rozhodné období jeden rok. Pokud ovšem zaměstnanec změní zaměstnavatele v průběhu roku a u nového zaměstnavatele dosáhne maximálního vyměřovacího základu ve výši Kč 1 034 880,-, tak si nový zaměstnavatel na rozdíl od zaměstnance nebude moci požádat českou správu sociálního zabezpečení nebo zdravotní pojišťovnu o vrácení přeplatku na pojistném.

V následující tabulce 13 jsou vypočteny náklady zaměstnavatele za zaměstnance na sociální a zdravotní pojištění při dosažení maximálního vyměřovacího základu, pokud je zaměstnanec u stejného zaměstnavatele zaměstnán po celý rok, nebo v září změní zaměstnanec zaměstnavatele. V druhém případě jsou v tabulce uvedeny od září náklady nového zaměstnavatele.

Tab. 13 Náklady zaměstnavatele při dosažení maximálního vyměřovacího základu (v Kč)

Hrubý plat	Kč 100 000,-		Kč 200 000,-		Kč 300 000,-	
Náklady zaměstnavatele v případě, že zaměstnanec	zůstává celý rok v jedné firmě	v září změni zaměstnavatele	zůstává celý rok v jedné firmě	v září změni zaměstnavatele	zůstává celý rok v jedné firmě	v září změni zaměstnavatele
Leden	135 000	135 000	270 000	270 000	405 000	405 000
Únor	135 000	135 000	270 000	270 000	405 000	405 000
Březen	135 000	135 000	270 000	270 000	405 000	405 000
Duben	135 000	135 000	270 000	270 000	347 208	347 208
Květen	135 000	135 000	270 000	270 000	300 000	300 000
Červen	135 000	135 000	212 208	212 208	300 000	300 000
Červenec	135 000	135 000	200 000	200 000	300 000	300 000
Srpen	135 000	135 000	200 000	200 000	300 000	300 000
Září	135 000	112 208	200 000	270 000	300 000	405 000
Říjen	100 000	135 000	200 000	270 000	300 000	405 000
Listopad	100 000	135 000	200 000	270 000	300 000	405 000
Prosinec	100 000	135 000	200 000	270 000	300 000	347 208
Celkem	1 515 000	1 597 208	2 762 208	3 042 208	3 962 208	4 324 416

Zdroj: vlastní výpočet v souladu se zákonem č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, zákonem č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a zákonem č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění.

Z výše uvedené tabulky je patrné, že je pro zaměstnavatele výhodné zaměstnávat osoby s nadprůměrnými příjmy, resp. s příjmem nad Kč 1 034 880,- ročně, po celý kalendářní rok. Čím vyšší hrubá mzda zaměstnance, tím vyšší jsou náklady zaměstnavatele na sociální a zdravotní pojištění, pokud zaměstnanec odejde dříve než je ukončen kalendářní rok a zaměstnavatel přijme zaměstnance nového při stejné mzdě.

7 Analýza dopadů daňové reformy u příjmů osob samostatně výdělečně činných

7.1 Ilustrativní příklady výpočtu daně z příjmů

V tomto oddíle jsou uvedeny příklady výpočtu roční daně z příjmů OSVČ s průměrnými příjmy (v níže uvedeném příkladu s příjmy Kč 258 000,- ročně) a s nadprůměrnými příjmy (v níže uvedeném příkladu s příjmy Kč 550 000,- ročně) pro roky 2007 a 2008.

1) OSVČ s průměrnými příjmy - výpočet daně v roce 2007

Modelový příklad bere v úvahu osobu samostatně výdělečně činnou, která má podnikání jako hlavní činnost a má roční hrubý příjem ve výši Kč 258 000,-, což přibližně odpovídá průměrné mzdě v České republice. Podnikatel uplatňuje paušální výdaje ve výši 50 %.

roční příjmy	258 000,-
výdaje za rok (paušál 50 % z příjmů)	129 000,-
pojistné na ZP a SP	35 405,-
dílčí základ daně	93 600,-
minimální základ daně OSVČ	120 800,-
<i>daň před slevami</i>	<i>14 496,-</i>
sleva na poplatníka	7 200,-
<i>daň po slevě</i>	<i>7 296,-</i>
čistý roční příjem	215 299,-
čistý měsíční příjem	17 942,-

2) OSVČ s průměrnými příjmy - výpočet daně v roce 2008

roční příjmy	258 000,-
výdaje za rok (paušál 50 % z příjmů)	129 000,-
pojistné na ZP a SP (již se neodečítá ze základu daně)	35 405,-

dílčí základ daně	129 000,-
minimální základ daně OSVČ (od roku 2008 zrušen)	x
<i>daň před slevami</i>	19 350,-
sleva na poplatníka	24 840,-
<i>daň po slevě</i>	0,-
čistý roční příjem	222 595,-
čistý měsíční příjem	18 550,-

Podnikateli se v roce 2008 zvýší čistý měsíční příjem o Kč 608,- i přesto, že si v roce 2008 již výdaje na sociální a zdravotní pojištění nemůže odečíst ze základu daně. V roce 2008 byla zároveň zrušena ustanovení o minimálním základu daně.

3) OSVČ s nadprůměrnými příjmy - výpočet daně v roce 2007

Níže uvedený případ se týká OSVČ s nadprůměrnými příjmy, v tomto případě Kč 550 000,- ročně. I tento podnikatel si uplatňuje výdaje paušálně ve výši 50 %.

roční příjmy	550 000,-
výdaje za rok (paušál 50 % z příjmů)	275 000,-
pojistné na ZP a SP	59 263,-
dílčí základ daně	215 700,-
<i>daň před slevami</i>	32 499,-
sleva na poplatníka	7 200,-
<i>daň po slevě</i>	25 299,-
čistý roční příjem	465 438,-
čistý měsíční příjem	38 786,50

4) OSVČ s nadprůměrnými příjmy - výpočet daně v roce 2008

roční příjmy	550 000,-
výdaje za rok (paušál 50 % z příjmů)	275 000,-

pojistné na ZP a SP (již se neodečítá	
ze základu daně)	59 263,-
dílčí základ daně	275 000,-
<i>daň před slevami</i>	<i>41 250,-</i>
sleva na poplatníka	24 840,-
<i>daň po slevě</i>	<i>16 410,-</i>
čistý roční příjem	474 327,-
čistý měsíční příjem	39 527,15

Podnikateli s vyššími příjmy se zvýší čistý měsíční příjem v roce 2008 o Kč 740,65. Nárůst čistého měsíčního příjmu u osob samostatně výdělečně činných s nadprůměrnými příjmy není tak vysoký jako u zaměstnanců s nadprůměrnými příjmy. U příjmů ze závislé činnosti je nárůst v čistém měsíčním příjmu u průměrné měsíční hrubé mzdy ve výši Kč 45 000,-, což je přibližně částka hrubého příjmu podnikatele v tomto modelovém případě, Kč 1 227,-. Nižší meziroční nárůst čistého měsíčního příjmu je hlavně způsoben tím, že již výdaje na sociální a zdravotní pojištění nelze odečítat ze základu daně jako v roce 2007.

7.2 Kalkulace nákladů firmy na zaměstnance a na externího pracovníka

Téměř každá firma si před přijetím nového zaměstnance vypočítává náklady, které jsou s jeho mzdou spojené. Jedná se tedy o hrubou mzdu, sociální a zdravotní pojištění a v neposlední řadě i zákonné úrazové pojištění. Toto pojištění se pohybuje v rozmezí mezi 0,56 % až 50,4 % z vyměřovacího základu pro sociální pojištění za čtvrtletí v závislosti na převažující činnosti vykonávající zaměstnavatelem.

V případě, že si podnikatel chce vydělat u firmy čistý měsíční příjem ve výši přibližně Kč 18 500,-, tak bude fakturovat měsíčně částku Kč 21 500,-. Tento výpočet je uveden v oddíle 7.1 této práce. Pokud si bude chtít vydělat přibližně stejnou čistou mzdou jako zaměstnanec, bude pobírat hrubou mzdu ve výši Kč 24 500,-. Rozpočet zaměstnavatele

dále ale bude zatížen odvody na sociální a zdravotní pojištění ve výši 35 %. V souhrnu nákladů bude tedy zaměstnavatele stát tento nový zaměstnanec Kč 33 075,-, zatímco jako externí pracovník pouze Kč 21 500,-.

Zaměstnavatel však musí přijmout osoby, které pro něj vykonávají běžné činnosti, do zaměstnaneckého poměru. Jedná se o ty případy, kdy externí pracovník používá mobilní telefon, počítač, automobil, který je v majetku firmy, a není podnikateli firmou řádně pronajímán, tedy fakturován. Podnikatel má nadále ve firmě své pracovní místo, resp. prostředí, a dodržuje pracovní dobu. Pokud firma využívá za výše uvedených předpokladů služeb podnikatele, jedná se o tzv. Švarc systém, což je dle Wikipedia, otevřené encyklopedie: „...označení pro způsob ekonomické činnosti, při které pro osoby vykonávající pro zaměstnavatele běžné činnosti nejsou jeho zaměstnanci, ale formálně vystupují jako samostatní podnikatelé. Takový způsob je pro zaměstnavatele i zaměstnance výhodný (zejména s ohledem na daňové zatížení, sociální pojištění atd.), avšak v České republice je v současné době zakázán zákonem o zaměstnanosti.“¹⁰

¹⁰ Wikipedia, otevřená encyklopedie [online] ©2008, poslední revize 26. února 2008 [cit. 2008-02-26]. Dostupné z: <<http://cs.wikipedia.org/wiki>>.

Příklad rozdílného zdanění u bezdětného zaměstnance a živnostníka s měsíčním příjmem Kč 20 000,- spolu se ztrátou veřejných rozpočtů z přechodu na tzv. Švarc systém je uveden v tabulce 14:

Tab. 14 Porovnání čistého příjmu u zaměstnance a OSVČ v roce 2008, měsíční příjem Kč 20 000,- (v Kč)

	Zaměstnanec	OSVČ
Roční příjem	240 000	240 000
Náklady	0	-120 000
Pojistné	30 000	25 860
Daňový základ	324 000	120 000
Daň před slevou	48 600	18 000
Sleva na dani	24 840	24 840
Daň po slevě	23 760	0
Daň + pojistné	53 760	25 860
Čistý příjem	186 240	214 140

Zdroj: vlastní výpočet v souladu se zákonem č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, zákonem č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociálním zabezpečení a zákonem č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění.

Z výpočtu je zřejmé, že při přechodu na Švarc systém bude ztráta veřejných rozpočtů ve výši Kč 111 900,-. V případě podnikání totiž zaměstnavatel, který v tomto případě neexistuje, neodvede na pojistném 35 % z vyměřovacího základu, tj. Kč 84 000,-. Dále podnikatel odvede i za sebe o Kč 4 140,- méně na pojistném než zaměstnanec. A poslední položkou, která ovlivňuje ztrátu veřejného rozpočtu je daň, kdy podnikatel odvede o Kč 23 760,- na daních méně než zaměstnanec.

8 Závěr

V této diplomové práci byla provedena deskripce výpočtu daně z příjmů závislé činnosti, sociálního a zdravotního pojištění, a analytická komparace všech odvodů při různých výších příjmů jak zaměstnanců bezdětných i zaměstnanců s dětmi, tak živnostníků.

Cílem první části diplomové práce bylo přiblížit historický vývoj celkového daňového zatížení fyzických osob v České republice až do současnosti. Z tohoto vývoje je patrné, že se daňové zatížení občanů postupně snižuje. To má ovšem za důsledek snižování příjmů státního rozpočtu. V roce 2008 je uvažovaný dopad daňové reformy na veřejné rozpočty v příjmech ve výši 16,9 milionů Kč, v roce 2009 je ale již plánován propad ve výši 9,9 milionů Kč a v roce 2010 dokonce 34,3 milionů Kč. Tato čísla v sobě zahrnují změnu DPH (zvýšení z 5 na 9 %), správy daní a daní z příjmů fyzických i právnických osob.

V další části diplomové práci je uvedeno několik výpočtových komparativních analýz daní a pojistného se zaměřením na výhodnost či nevýhodnost daňové reformy platné od roku 2008. Syntéza nasbíraných dat a informací i provedených výpočtových analýz ukazuje na to, že daňová reforma bude výhodná pro každého občana, ať už je zaměstnancem či živnostníkem. Negativní dopad bude mít daňová reforma na občany, kteří si uplatňovali úroky z úvěru, a na ty rodiny, které do roku 2007 uplatňovaly společné zdanění manželů hlavně z důvodu nadprůměrných příjmů jednoho z manželů. Na druhou stranu lze spatřovat, že pro jednotlivce s nadprůměrnými příjmy má daňová reforma pozitivní dopad, protože místo 32 % daně nyní zaplatí jen 15 % s tím rozdílem, že se základ daně počítá ze superhrubé mzdy. Navíc poprvé od roku 2008 platí ustanovení o maximálním vyměřovacím základu pro sociální a zdravotní pojištění, díky němuž si skupina osob s vysokými příjmy své čisté výdělků ještě podstatně navýší. Jde tím o velký průlom, protože stát tím poprvé uznává, že povinnost platit do solidárních systémů má své meze.

Důvodem pro daňovou reformu byla zajisté podpora hospodářského růstu, podpora ekonomické aktivity a podpora rodin s dětmi. Daňovou reformou se sice zvýšil čistý příjem, který se objevuje na výplatních páskách, ale zvýšením DPH z 5 % na 9 %, snížením

rodičovských příspěvků, snížením nemocenských dávek, zavedením poplatků u lékaře se reálná mzda rodiny s průměrným příjmem snižuje.

Daňový systém v České republice je velmi složitý vzhledem k různým odpočitatelným položkám, daňovým slevám, výjimkám apod. Výše uvedené tedy vede k dedukci, že by měl být proveden podrobný audit a tento systém v České republice by měl být zjednodušen. Daňová reforma přinesla v roce 2008 jediné zjednodušení výpočtu daně a tím je jednotná sazba daně ve výši 15 % místo dřívější progresivní sazby. Ostatní výjimky, slevy, odčitatelné položky a podmínky pro jejich uplatnění však zjednodušeny nebyly.

Složená daňová kvóta se sice snižuje, ale mělo by se i brát v úvahu to, že každým procentem poklesu složené daňové kvóty přicházejí veřejné finance o 40 mld. Kč příjmů. Dále by se nemělo připustit snižování přímých daní a přenos daňového břemene ve prospěch daní nepřímých. Tento proces urychluje trend samovolného poklesu daňové kvóty.

Zároveň by měl být vypracován a přijat podrobný akční plán boje proti daňovým únikům směřující v první řadě k nezbytnému zvýšení rizika při odhalení subjektů porušujících daňové zákony a snížit objem daňových nedoplatků.

Seznam literatury

Knihy

- [1] BAILEY, S. J. *Public Sector Economies: theory, policy and practice*. Basingstoke: Macmillan, 1995. 406 s. ISBN 0-333-59802-4.
- [2] ČERVENKOVÁ I. a MAŠKA J. *Nemocenské pojištění od roku 1996*. 1. vyd. Praha: Eurounion, s.r.o., 1995. 352 s. ISBN 80-85858-24-X.
- [3] HEJKAL T. a ŠVÁCHOVÁ M. *Nemocenské pojištění od roku 1993*. 1. vyd., Praha: Pragoeduca, 1993. 359 s. ISBN 80-901482-2-0.
- [4] KUBÁTOVÁ, K. *Daňová teorie*. 1. vyd. Praha: Aspi, 2005. 111 s. ISBN 80-7357-092-0.
- [5] KUBÁTOVÁ, K. *Daňová teorie a politika*. 4. vyd. Praha: Aspi, 2006. 279 s. ISBN 80-7357-205-2.
- [6] LÁCHOVÁ, L. *Daňové systémy v globálním světě*. 1. vyd. Praha: Aspi, 2007. 272 s. ISBN 978-80-7357-320-1.
- [7] ŠIROKÝ, J. *Daňové teorie s praktickou aplikací*, 1. vyd., Praha: C.H.Beak, 2003. 249 s. ISBN 80-7179-413-9.
- [8] VALOUCH, P. *Optimální zdanění fyzických osob: neplaťte víc, než musíte*. Praha: Grada, 2007. 137 s. ISBN 978-80-247-1807-7.
- [9] VANČUROVÁ, A. a LÁCHOVÁ L. *Daňový systém ČR 2007*. 9. akt.vyd. Praha: 1. VOX, 2007. 324 s. ISBN 80-86324-60-5.

Odborné články

- [10] Eurostat. *Taxation Trends in the European Union*. European communities, Luxemburg, 2007.
- [11] *Hospodářské noviny: 100 změn 2008*. Č. 242 (prosinec 2007). Praha: Economia, 2007. ISSN 0862-9587.
- [12] *Makroekonomická predikce České republiky*. Ministerstvo financí, 2007.
- [13] *Pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti* [online] ©2007, poslední revize 27. prosince 2007 [cit. 2007-11-27]. Dostupné z <http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/85404119-5CA6-4187-9E79-FB5B9B4E1094/0/letak_pojistne.pdf>.
- [14] *Práva a povinnosti pojištěnce* [online] ©2008, poslední revize 1. ledna 2008 [cit. 2008-01-05]. Dostupné z <http://www.zpskoda.cz/files/downloads/54/prava_a_povinnosti_2008.pdf>.
- [15] *Sazba pojistného* [online] ©2007, poslední revize 27. prosince 2007. [cit. 2007-11-30]. Dostupné z: <<http://www.cssz.cz/cz/pojistne-na-socialni-zabezpeceni/vyse-a-platba-pojistneho/sazba-pojistneho.htm>>.

Legislativa

- [16] Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů.
- [17] Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení.
- [18] Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů.

- [19] Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti.
- [20] Zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění.

Seznam tabulek

Tab. 1	Vývoj sazeb sociálního pojištění u zaměstnanců a zaměstnavatelů	16
Tab. 2	Vývoj sazeb a vyměřovacích základů pro sociální pojištění OSVČ.....	17
Tab. 3	Vývoj minimálních měsíčních vyměřovacích základů a výší pojištěného na zdravotní pojištění pro osoby bez zdanitelných příjmů a OSVČ v letech 1993 – 2008.....	19
Tab. 4	Vývoj výše odčitatelných položek v letech 1997 – 2005 (v Kč za rok).....	22
Tab. 5	Přehled výše slev na dani v letech 2006 – 2008 (v Kč za rok).....	23
Tab. 6	Daňová kvóta v České republice v letech 1995 – 2006 (v %).	24
Tab. 7	Výše sazeb daně z příjmů fyzických osob v zemích Evropské unie (v %)	29
Tab. 8	Výše plateb na zálohy na pojistné na důchodové pojištění a nejnižší pojistné pro rok 2008 (v Kč).....	38
Tab. 9	Čisté měsíční příjmy v letech 2007 až 2009 – bezdětný zaměstnanec (v Kč).....	56
Tab. 10	Čisté měsíční příjmy v letech 2007 až 2009 – zaměstnanec s jedním dítětem (v Kč).....	57
Tab. 11	Čisté měsíční příjmy v letech 2007 až 2009 – zaměstnanec se dvěma dětmi (v Kč).....	58
Tab. 12	Čistá mzda při dosažení maximálních vyměřovacích základů (v Kč).....	65

Tab. 13	Náklady zaměstnavatele při dosažení maximálního vyměřovacího základu (v Kč).....	67
Tab. 14	Porovnání čistého příjmy u zaměstnance a OSVČ v roce 2008, měsíční příjem Kč 20 000,- (v Kč).....	72

Seznam obrázků

Obr. 1	Vývoj daňové kvóty v České republice v letech 1995 – 2006 (v %)	25
Obr. 2	Daňová kvóta v zemích Evropské unie v roce 2005 (v %)	27
Obr. 3	Lafferova křivka	47

Seznam příloh

Příloha 1	Přehled o výši pojistného a vyplacených dávkách, vč. poučení...	(2 stránky)
Příloha 2	Přehled o vyměřovacích základech a pojistném malé organizace, vč. poučení	(3 stránky)
Příloha 3	Přihláška k nemocenskému pojištění – odhláška.....	(1 stránka)
Příloha 4	Přehled o příjmech a výdajích OSVČ za rok 2007.....	(2 stránky)
Příloha 5	Přehled o platbě pojistného zaměstnavatele.....	(1 stránka)
Příloha 6	Hromadné oznámení zaměstnavatele.....	(1 stránka)
Příloha 7	Přehled o platbě pojistného na zdravotní pojištění zaměstnavatele, vč. poučení.....	(4 stránky)
Příloha 8	Prohlášení poplatníka daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a z funkčních požitků.....	(4 stránky)
Příloha 9	Přiznání k dani z příjmů fyzických osob, vč. příloh a poučení.....	(16 stránek)